

Briselē, 9.11.2016.
COM(2016) 715 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

2016. gada paziņojums par ES paplašināšanās politiku

{SWD(2016) 360 final}
{SWD(2016) 361 final}
{SWD(2016) 362 final}
{SWD(2016) 363 final}
{SWD(2016) 364 final}
{SWD(2016) 365 final}
{SWD(2016) 366 final}

I. IEVADS

Eiropas Komisija 2015. gada novembrī noteica vidēja termiņa stratēģiju attiecībā uz ES paplašināšanās politiku, lai aptvertu šīs Komisijas pilnvaru laiku. Padome to apstiprināja 2015. gada decembrī. Šajā paziņojumā apkopots progress, kas panākts šīs stratēģijas īstenošanā, izdarīti secinājumi un sniegti ieteikumi attiecībā uz konkrētām paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm un noteiktiem tematiskiem jautājumiem.

ES turpina saskarties ar nopietnām problēmām dažādās jomās. Daudzās krīzes var apdraudēt stabilitāti ne tikai Eiropā, bet arī visā pasaulē. ES pievilcību paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs daļēji ir ietekmējusi ekonomiskā lejupslīde un skepticisms attiecībā uz Eiropas projektu.

Tajā pašā laikā stabilās izredzes pievienoties ES, kā to atkārtoti apstiprinājušas visas dalībvalstis, turpina veicināt pārmaiņas un nostiprināt stabilitāti un drošību Dienvidaustrumeiropas valstīs. Tāpēc ticams paplašināšanās process, kura pamatā ir stingri un taisnīgi nosacījumi, joprojām ir neaizstājams līdzeklis, lai stiprinātu šīs valstis un lai palīdzētu atbalstīt to modernizāciju ar politisku un ekonomisku reformu palīdzību atbilstoši pievienošanās kritērijiem.

Paplašināšanās politika turpina sniegt rezultātus, un reformas virzās uz priekšu lielākajā daļā valstu, lai gan dažādos tempos. Ņemot vērā nepieciešamo reformu sarežģīto raksturu, tas ir ilglaicīgs process un saglabājas strukturālie trūkumi, jo īpaši tādās svarīgās jomās kā tiesiskums un ekonomika.

Jo īpaši Turcijā ES un Turcijas 2015. gada 29. novembra samits un tam sekojošais ES un Turcijas 2016. gada 18. marta paziņojums ļāva būtiski samazināt neatbilstīgas migrācijas plūsmu un plašākā nozīmē dot jaunu impulsu ES un Turcijas attiecībām. 15. jūlijā demokrātiskās iestādes un sabiedrība kopumā tika satricināta, uzzinot par vardarbīgo apvērsuma mēģinājumu Turcijā, ko ES nekavējoties un stingri nosodīja.

Paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm joprojām būtiska ir pastāvīga apņemšanās īstenot principu “pamatjautājumi vispirms”. Komisija turpinās koncentrēt savus centienus uz tiesiskumu, tostarp drošību, pamattiesībām, demokrātiskajām iestādēm un valsts pārvaldes reformu, kā arī uz ekonomikas attīstību un konkurētspēju. Šie joprojām ir pamatnosacījumi, lai izpildītu Kopenhāgenā un Madridē noteiktos dalības kritērijus. Kopumā joprojām izšķiroša nozīme ir pilsoniskās sabiedrības ieinteresēto personu spēcīgākai lomai.

Tajā pašā laikā svarīgi ir atzīt, ka pievienošanās sarunas nav un nekad nav bijušas pašmērķis. Tās ir daļa no plašāka modernizācijas un reformu procesa. Paplašināšanās procesā iesaistīto valstu valdībām ir aktīvāk jāatbalsta vajadzīgās reformas un jāiekļaujas tās savā politiskajā programmā – nevis tāpēc, ka ES to lūdz, bet tāpēc, ka tas ir šo valstu pilsoņu interesēs. Sabiedrības atbalsts turpmākajam paplašināšanās procesam būs atkarīgs no kandidātvalstu sagatavotības līmeņa. Tāpēc ES pievienošanās procesā īstenotās reformas palīdz arī palielināt ES dalībvalstu un kandidātvalstu iedzīvotāju uzticēšanos.

II. 2015. GADA PAPLAŠINĀŠANĀS STRATĒGIJAS ĪSTENOŠANA

a) Tiesiskums

Kopumā ir pieliktas pūles, lai modernizētu tiesisko regulējumu un infrastruktūru, kā arī lai nodrošinātu labāku apmācību tiesnešiem un prokuroriem. Albānijas parlaments jūlijā vienprātīgi pieņēma konstitūcijas grozījumus, kas ir pamats padziļinātai un visaptverošai tiesu reformai. Serbija pieņēma visaptverošus rīcības plānus attiecībā uz tiesiskumu, kuru 23. un 24. nodaļā ir noteikta reformu darba programma.

Tomēr progress, kas panākts neatkarīgu **tiesu sistēmu** izveidē, joprojām ir lēns, un lielākā daļa valstu joprojām saskaras ar tādām problēmām kā neefektivitāte un pietiekamas neatkarības un pārskatatbildības trūkums. Turcijā tiesu iestāžu neatkarību negatīvi ietekmēja būtiskas pārmaiņas augsto tiesu struktūrā un sastāvā, kā arī pastāvīgais spiediens uz tiesnešiem un prokuroriem. Tas, ka pēc 15. jūlijā notikušā valsts apvērsuma mēģinājuma tika atlaista viena piektā daļa no visiem tiesnešiem un prokuroriem, ir vēl viena svarīga problēma, kas kavē tiesu iestāžu vispārējo darbību. Bijušajā Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikā Maķedonijā joprojām nav pienācīgi atrisināti nopietnie trūkumi, kas tika atklāti noklausīšanās lietā.

Pēdējos gados visas valstis ir pastiprinājušas sistēmas **korupcijas** un **organizētās noziedzības** apkarošanai. Ir izveidotas jaunas iestādes, piemēram, Melnkalnes Korupcijas apkarošanas aģentūra, un būtiskas pūles tika veltītas tam, lai sekmētu specializāciju gan policijas, gan tiesu iestāžu ietvaros. Neraugoties uz šiem centieniem, vairākās šā reģiona valstīs joprojām ir redzamas “valsts nozagšanas” skaidras pazīmes dažādos līmeņos. Uzņēmumi, iestādes vai ietekmīgas personas izmanto nelikumīgas metodes, lai ietekmētu un veidotu politiku, tiesisko vidi un ekonomiku savās interesēs. Paziņotā politiskā apņemšanās apkarot korupciju nav devusi pietiekamus un konkrētus rezultātus. Tāpēc vairāk nekā jebkad iepriekš centieni ir jāvērs uz to, lai panāktu pārliecinošus un ilgtspējīgus rezultātus šajās jomās, pamatojoties uz efektīvu un objektīvu izmeklēšanu, kriminālvajāšanu un tiesu nolēmumiem visu līmeņu lietās. Ir vajadzīga lielāka pārredzamība publiskā iepirkuma jomā. Ir jāpanāk plašāki rezultāti cīņā pret organizēto noziedzību, kas pārsniedz atsevišķas lietas. Iestādēm ir nopietni jāsāk likvidēt noziedznieku tīklus un konfiscēt noziedzīgi iegūtus līdzekļus, tostarp, izmantojot vērienīgākus un spēcīgākus instrumentus, piemēram, līdzekļu paplašinātu konfiskāciju un finanšu sistemātisku izmeklēšanu. Būtu jāpastiprina centieni, lai novērstu šaujamieroču nelikumīgu tirdzniecību. Pēdējos gados ir panākts atšķirīgs progress cilvēku tirdzniecības novēršanā. Ir nepieciešami papildu centieni, lai tiesību aktus saskaņotu ar attiecīgo *acquis* un lai nodrošinātu preventīvo pasākumu efektīvu īstenošanu, kā arī cietušo personu aizsardzību un palīdzību tām.

Terorisms un radikalizācija turpina radīt drošības apdraudējumu ES un paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm. Turcija ir īpaši cietusi no vairākiem liela mēroga nāvējošiem teroristu uzbrukumiem pagājušajā gadā. Fenomens, kad kaujinieki gan no ES, gan no paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm pievienojas nemiernieku grupējumiem, jo īpaši Sīrijā un Irākā, kā arī drošības apdraudējums, ko tie var radīt, atgriežoties, visticamāk, saglabāsies arī turpmākajos gados. Paplašināšanās procesā iesaistītās valstis ir veikušas grozījumus to krimināltiesībās un tiesību aktos terorisma apkarošanas jomā, tādējādi nodrošinoties ar spēcīgākiem instrumentiem šīs parādības novēršanai. Vairākas no šīm valstīm ir pieņēmušas arī jaunas terorisma apkarošanas stratēģijas un rīcības plānus, kas vienkāršas tiesībaizsardzības pieejas vietā tagad pievēršas arī preventīviem pasākumiem un radikalizācijas apkarošanai. Tomēr ir jādara vairāk, lai apkarotu radikalizāciju šajās valstīs, jo īpaši pievēršoties izglītības jomai un efektīvāk kontrolējot ārvalstu finansējumu, kas sekmē

radikālu saturu. ES paplašina savu Radikalizācijas izpratnes tīklu (RAN), aptverot paplašināšanās procesā iesaistītās valstis, lai nodrošinātu ES labas prakses pieejamību radikalizācijas novēršanas jomā. Paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm būtu jāturpina izmantot Eiropu kā sadarbības veicinātāju terorisma apkarošanas jomā.

b) Pamattiesības

Pamattiesības joprojām tiek plaši nostiprinātas paplašināšanās procesā iesaistīto valstu tiesību aktos. Rietumbalkānos joprojām ir vērojami trūkumi praksē, tomēr situācija kopumā ir stabila. Turcijā situācija šajā jomā ir pasliktinājusies, un praktiskajā īstenošanā bieži vien ir vērojami lieli trūkumi. Pēc apvērsuma mēģinājuma jūlijā tika izsludināts ārkārtas stāvoklis, kura ietvaros tika veikti vērienīgi pasākumi, kas ierobežo pamatbrīvības. Pēc apvērsuma mēģinājuma vairākkārt tika ziņots par spīdzināšanas un nežēlīgas izturēšanās aizlieguma, kā arī procesuālo tiesību nopietniem pārkāpumiem. Turcijas interesēs ir nodrošināt, ka efektīvi darbojas neatkarīga sistēma iespējamu cilvēktiesību pārkāpumu pārbaudei tiesā. Komisija atzinīgi vērtē Turcijas iestāžu pausto apņemšanos šajā nolūkā un mudina Turciju atvieglot turpmāko tiesas procesu uzraudzību, ko īsteno starptautiskās organizācijas.

Vārda brīvība un plašsaziņas līdzekļu brīvība joprojām rada īpašas bažas lielākajā daļā paplašināšanās procesā iesaistīto valstu, tomēr dažādās pakāpēs. Šajā jomā saglabājas un dažos gadījumos pat palielinājas progresa trūkums, kas tika novērots jau pagājušajos divos gados. Situācija vārda brīvības jomā Turcijā ir ievērojami pasliktinājusies, jo īpaši, ņemot vērā terorismā apsūdzēto žurnālistu arestus un kriminālvajāšanu un daudzu plašsaziņas līdzekļu slēgšanu. Rietumbalkānos turpinājas nepamatota politiska iejaukšanās sabiedrisko raidorganizāciju darbā, plašsaziņas līdzekļu publiskā finansējuma nepārredzamība un žurnālistu iebiedēšana. Lai risinātu šos jautājumus, pamatojoties uz konferencēm “Runā droši!” (“Speak Up!”), Komisija šajā reģionā izveidos jaunu konceptu “plašsaziņas līdzekļu dienas”, tādējādi paplašinot ar plašsaziņas līdzekļiem saistīto jautājumu spektru, lai papildus vārda brīvības jautājumam aptvertu arī tādus tematus kā plašsaziņas līdzekļu tirgu darbība, konkurences izkropļojumi un saistītus jautājumus, piemēram, par finansējumu un reklāmas tirgiem.

Nopietnas bažas joprojām rada pret neaizsargātām iedzīvotāju grupām vērsta diskriminācija un naids, tostarp seksuālās orientācijas vai dzimuma identitātes dēļ. Ir nepieciešams turpināt darbu, lai nodrošinātu sieviešu un vīriešu līdztiesību, tostarp novēršot vardarbību ģimenē un ar dzimumu saistītu vardarbību un garantējot vienlīdzīgas iespējas sievietēm, jo īpaši darba tirgū. Ir jāpastiprina bērna tiesības, tostarp bērna aizsardzības sistēmu un personām ar invaliditāti paredzētas efektīvas politikas izveide. Romu sarežģītā situācija kopumā nav mainījusies, un šie iedzīvotāji, jo īpaši Rietumbalkānos, joprojām cieš no diskriminācijas un sociālās atstumtības. Romu integrācijai paredzēts politikas satvars ir ieviests visās paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs, tomēr valdībām ir jāpastiprina centieni, lai īstenotu spēkā esošās saistības un piešķirtu vajadzīgos līdzekļus centrālā un vietējā līmenī.

Daudzās paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs vēl nav pilnībā ieviesta personas datu efektīva aizsardzība, kā arī noturīgas sistēmas procesuālo tiesību nodrošināšanai.

c) Migrācija

Pagājušajā gadā viens no galvenajiem politiskās darba kārtības jautājumiem bija migrācijas krīze. Tā joprojām apliecina paplašināšanās politikas stratēģisko nozīmi šajā reģionā. ES reaģēja visaptverošā veidā, ņemot vērā tiesību aspektu. Rietumbalkānu maršruta faktiskā slēgšana, ko veica iesaistītās valstis, kā arī ES un Turcijas 18. marta paziņojums deva

konkrētus rezultātus uz vietas, proti, Grieķijas salas sasniegušo neatbilstīgo migrantu un patvēruma meklētāju skaits ievērojami kritās – vidēji no vairākiem tūkstošiem dienā līdz mazāk nekā 100 dienā. Tādējādi strauji samazinājās jūrā bojā gājušo cilvēku skaits. Turcija turpināja pielikt lielas pūles, lai nodrošinātu patvērumu vairāk nekā 2,7 miljoniem bēgļu, jo īpaši no Sīrijas un Irākas, kā arī paplašināja tiesību aktus par pagaidu aizsardzību un piekļuves sniegšanu darba tirgum. Turklāt tā pastiprināja robežu pārvaldību un palielināja robežkontroli pie savām sauszemes un jūras robežām. Intensīvi tiek īstenots ES Bēgļu atbalsta mehānisms Turcijā, kas sniedz reālu palīdzību tiem, kam tā nepieciešama. Saskaņā ar šo instrumentu piešķirtā kopējā summa ir 2,2 miljardi euro – par 1,2 miljardiem euro ir noslēgti līgumi un ir izmaksāti 677 miljoni euro. Serbija un Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika ir ievērojami palīdzējušas pārvaldīt migrācijas plūsmas. Kopš 2015. gada vasaras šīs divas visvairāk skartās Rietumbalkānu valstis saņem ES humāno palīdzību, kā arī papildu palīdzību saskaņā ar Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu, lai atbalstītu to pozitīvos un konstruktīvos centienus palīdzēt bēgļiem un migrantiem to teritorijā,

Tomēr migranti joprojām mēģina sasniegt galamērķus Eiropā. Lai risinātu migrācijas krīzi, dažām paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm bija steidzami jāpielāgo savi tiesiskie regulējumi, iestāžu sistēmas un infrastruktūra. Visās valstīs ir nepieciešams turpmāks atbalsts administratīvajai un izpildes kapacitātei, jo īpaši krīzes situācijās. Policijai un tiesu sistēmas dalībniekiem arī turpmāk jāveic pasākumi pret migrantu kontrabandistiem, tostarp īstenojot proaktīvu sadarbību un informācijas apmaiņu ar partnervalstīm.

Lai mazinātu migrācijas spiedienu uz Savienību un paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm, tiek izmantoti arī citi instrumenti. Papildus Bēgļu atbalsta mehānismam Turcijā *ES Reģionālais trasta fonds reaģēšanai uz krīzi Sīrijā* un pakti ar Jordāniju un Libānu palīdz nodrošināt izglītību un darbvietas Sīrijas bēgļiem un tādējādi uzlabot viņu labklājību un dzīves iespējas, paliekot reģionā. Īpaši atbalsta pasākumi un humānā palīdzība ir sniegti arī Rietumbalkāniem.

Pašlaik piecu paplašināšanās procesā iesaistīto valstu pilsoņi, kuri ceļo uz ES, izmanto vīzu režīma liberalizācijas sniegtās priekšrocības. Turcija un Kosova* panāca ievērojamu progresu, lai 2016. gadā izpildītu vīzu režīma liberalizācijas ceļvežos noteiktās prasības, kas ļāva Komisijai ierosināt Padomei un Eiropas Parlamentam atcelt vīzas prasību arī šīm valstīm, tiklīdz tās būs izpildījušas atlikušos kritērijus.

d) Demokrātisko iestāžu darbība un valsts pārvaldes reforma

Demokrātisko iestāžu pareiza darbība joprojām ir svarīga problēma vairākās valstīs. Valstu parlamentu centrālā loma demokrātijas nodrošināšanā ir jānostiprina politiskajā kultūrā. Turcijā jūlijā notikušais valsts apvērsuma mēģinājums bija tiešs uzbrukums demokrātiski ievēlētajām valsts iestādēm. Ņemot vērā pret demokrātiskajām iestādēm vērsto draudu nopietnību, ātra atbildes reakcija uz šiem draudiem bija likumīga.

Tomēr pēc apvērsuma mēģinājuma veikto pasākumu plašais apmērs un kolektīvā būtība rada daudz ļoti nopietnu jautājumu. Nopietnas bažas rada arī tas, ka agrāk maijā tika atcelta imunitāte daudziem parlamenta deputātiem.

Rietumbalkānu valstīs parlamentu darbību bieži kavē boikoti. Lai gan daži boikoti ir pārvarēti, joprojām valda uz konfrontāciju vērsta politiskā kultūra. Vienošanās, kas jūlijā tika

* Šis nosaukums neskar nostājas par statusu un atbilst ANO DP Rezolūcijai 1244 (1999) un Starptautiskās Tiesas atzinumam par Kosovas neatkarības deklarāciju.

panākta bijušajā Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikā un ar ko īsteno pagājušā gada *Pržino* nolīgumu, ir pamats parlamenta pirmstermiņa vēlēšanu rīkošanai 2016. gada decembrī. Kosovā opozīcija turpināja boikotēt un traucēt parlamenta darbību, tostarp izmantojot vardarbību. Parlamentāro uztraudzību bieži vien vājina valdības ziņošanas nepietiekamība, vājas parlamentāro komiteju struktūras un steidzamu parlamentāro procedūru pārmērīga izmantošana. Lai arī kopumā vēlēšanas noris bez būtiskiem starpgadījumiem, nozīmīgi trūkumi, piemēram, attiecībā uz vēlēšanu pārvaldi un politisko iekļaušanos plašsaziņas līdzekļu ziņojumos, ietekmē vispārējā pirmsvēlēšanu un vēlēšanu procesa integritāti. Bieži vien vēlēšanas joprojām tiek uzskatītas par iespēju iegūt politisko kontroli pār pārvaldes iestādēm plašākā nozīmē, tostarp pār neatkarīgām iestādēm.

Progress, kas panākts **valsts pārvaldes reformas īstenošanā**, ir bijis nevienmērīgs. Turcijā vēl ir jāizvērtē ietekme, ko uz valsts pārvaldes profesionalitāti un efektivitāti rada lielais skaits nesen īstenoto atļaušanu. Lielākā daļa Rietumbalkānu valstu ir panākušas progresu, pieņemot valsts pārvaldes reformas stratēģijas un publisko finanšu pārvaldes reformu programmas, tomēr ir jānodrošina to īstenošana un ilgtermiņa ilgtspēja. Bažas joprojām rada valsts civil dienesta politizācija. Neraugoties uz modernu likumdošanu valsts civil dienesta jomā, regulāri tiek veikti izņēmumi, jo īpaši attiecībā uz augstāko civil dienesta ierēdņu iecelšanu un atļaušanu. Politikas veidošanas un tiesību aktu izstrādes kvalitāte neatbilst ES labāka regulējuma programmai. Tiesību akti, sabiedriskā politika un lieli ieguldījumi bieži vien tiek sagatavoti bez pienācīga ietekmes novērtējuma un iekšējās un sabiedriskās apspriešanas.

Lielākajā daļā valstu valsts pārvaldes struktūra joprojām ir sarežģīta un nenodrošina pietiekamu pārskatatbildību. Efektīvāk jānodrošina iedzīvotāju tiesības uz labu pārvaldību, piekļuvi informācijai un administratīvo tiesvedību. E-pārvaldes pakalpojumu ieviešana joprojām ir prioritāte, jo tas ir būtisks faktors sabiedrisko pakalpojumu pārredzamības, ātruma un konsekvences nodrošināšanai. Daudzas valstis ir panākušas progresu, pieņemot modernus tiesību aktus par vispārējām administratīvām procedūrām, tomēr tiesisko noteiktību varēs nodrošināt tikai tad, kad tiks atceltas pretrunīgas īpašās administratīvās procedūras nozaru tiesību aktos. Šīm valstīm vēl ir jāatrod tāds atbilstīgs līdzsvars starp centrālo, reģionālo un vietējo pārvaldi, kas sniedz piemērotāko atbalstu reformu īstenošanā un pakalpojumu sniegšanā iedzīvotājiem.

e) Ekonomika

Ekonomiskā situācija Rietumbalkānos ir pakāpeniski uzlabojusies un ir vērojama spēcīgāka izaugsme, lielāki ieguldījumi un darbvieta skaita pieaugums privātajā sektorā. Tomēr visas paplašināšanās procesā iesaistītās valstis saskaras ar nopietnām strukturālām ekonomikas un sociālām problēmām, tostarp zemu valsts pārvaldes efektivitāti un augstu bezdarba līmeni. Sevišķi jauniešu bezdarba līmenis joprojām ir satraucoši augsts. Ir jāuzlabo infrastruktūra un izglītības sistēmas. Valsts parāda attiecības pret IKP pieaugums reģionā ir palēninājies, un dažās valstīs to varētu pat apturēt, pateicoties fiskālās konsolidācijas īstenošanai.

Pievilcīgu darba iespēju trūkums valsts līmenī daudziem cilvēkiem liek migrēt. Tajā pašā laikā ievērojams naudas pārvedumu pieplūdums no ārvalstīm mazina stimulu meklēt darbu šajās valstīs.

ES ekonomikas pārvaldības atbalsta sistēmas ietvaros visas kandidātvalstis un potenciālās kandidātvalstis tiek aicinātas iesniegt ikgadējas ekonomisko reformu programmas (ERP). ERP ietver vidēja termiņa makroekonomiskās prognozes un budžeta plānus nākamajiem trim gadiem, kā arī sarakstu ar strukturālo reformu prioritārajiem pasākumiem, kuru mērķis ir

veicināt konkurētspēju un iekļaujošu izaugsmi. ERP process ir palīdzējis vērst valdības uzmanību uz strukturālo reformu neatliekamo vajadzību risināšanu un koordinācijas uzlabošanu. Tomēr vēl nav materializējusies šādu reformu centienu konkrēto rezultātu ietekme uz cilvēku ikdienu. Ir jāpastiprina attiecīgo ieinteresēto personu informētība par politikas pamatnostādņēm un un viņu apņemšanās tās īstenot.

ES un Turcija panāca progresu sagatavošanās darbos, lai īstenotu sarunas par ES un Turcijas muitas savienības (kam ir ievērojams neizmantots potenciāls) modernizēšanu un paplašināšanu. Komisija strādā pie sarunu direktīvas projekta, kas tiks iesniegts līdz 2016. gada beigām.

Daudzās valstīs ieguldījumu klimatu joprojām negatīvi ietekmē nepilnības tiesiskuma jomā un valsts nozagšanas pazīmes, jo īpaši attiecībā uz neatkarīgām un efektīvām tiesu sistēmām, konkurences noteikumu nevienlīdzīga piemērošana, vāja publisko finanšu pārvaldība un biežas atļauju un nodokļu izmaiņas, kas saasina korupcijas risku. Šī situācija ir īpaši problemātiska Rietumbalkānos, ņemot vērā korporatīvās pārvaldības sistēmu trūkumus, iekšējo tirgu nelielo apmēru un sadrumstalotību, nepilnīgo privatizāciju un reģionālās tirdzniecības integrācijas ierobežojumus. Turcijā pastiprinājās ekonomikas izaugsme, taču darījumdarbības vide turpināja pasliktināties, un ekonomika joprojām ir neaizsargāta pret finansiālo nenoteiktību, starptautisko ieguldītāju uzticības izmaiņām un pastāvīgu politisko risku. Drošības situācijas pasliktināšanās rezultātā ievērojami cieta tūrisma nozare.

Ņemot vērā tiesiskuma ietekmi uz ekonomikas pārvaldību, Komisija pievērsīs īpašu uzmanību saiknei starp abiem šiem pievienošanās procesa pīlāriem.

f) Reģionālā sadarbība

Sešu Rietumbalkānu valstu iniciatīvas sniegtais impulss, jo īpaši attiecībā uz ES savienojamības programmu un „Berlīnes procesu”, turpināja sekmēt paplašinātu reģionālo sadarbību un tādējādi arī politisko stabilizāciju un ekonomikas iespējas. Pamatojoties uz iepriekšējo samitu rezultātiem, 2016. gada jūlija samitā Parīzē tika panākts turpmāks progress attiecībā uz savienojamības programmu, tostarp attiecībā uz vienošanos izveidot reģionālu elektroenerģijas tirgu, pastiprinātu pievēršanos energoefektivitātes uzlabošanai un atjaunojamo energoresursu plašāku izmantošanu. Reģionālās iniciatīvas, piemēram, Dienvidaustrumu Eiropas sadarbības process, turpināja veicināt stabilizāciju un sadarbību. Turklāt valstis uzsāka sadarbību jaunās jomās, jo īpaši, izveidojot Jauniešu reģionālās sadarbības biroju (RYCO) un vienojoties uzsākt jaunu izmēģinājuma shēmu jauno ierēdņu apmaiņai. Rietumbalkānu valstis arī vienojās par tirdzniecības atvieglošanas pasākumiem un sāka īstenot pasākumus, lai turpinātu liberalizēt reģionālo tirdzniecību. Visbeidzot, sadarbības sekmes tiks vērtētas, ņemot vērā savienojamības projektu īstenošanu uz vietas. Šobrīd ir steidzami jāšak izpildes darbi, lai sniegtu konkrētus pierādījumus par tiešām priekšrocībām iedzīvotājiem. Attiecībā uz transporta un enerģētikas jomas projektiem ir jāpaātrina savienojamības reformu pasākumu īstenošana, par ko tika panākta vienošanās 2015. gadā sešu Rietumbalkānu valstu (WB6) samitā Vīnē.

Stabilizācijas un asociācijas procesa un paplašināšanās procesa būtiski elementi ir labas attiecības ar kaimiņvalstīm un reģionālā sadarbība. Tiek trūpināti kontakti un sadarbība divpusējā un reģionālā līmenī, tostarp tādās jutīgās jomās kā kara noziegumi, bezvēsts pazudušās personas, bēgļu atgriešanās, organizētā noziedzība un policijas sadarbība. Labu kaimiņattiecību nostiprināšana tiek turpināta, izmantojot dažādas reģionālās sadarbības iniciatīvas. Tajā pašā laikā svarīga ir atbildīgāka politiskā vadība un turpmāki samierināšanas centieni, lai veicinātu stabilitāti un izveidotu tādu vidi, kas ļauj pārvarēt ar pagātnes

mantojumu saistītas problēmas. Būtu jāizvairās no paziņojumiem, kas negatīvi ietekmē labas kaimiņattiecības.

Ir vajadzīgi papildu centieni, lai pārvarētu divpusējos strīdus starp paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm un ar dalībvalstīm. Attiecīgajām pusēm divpusējie jautājumi jārisina pēc iespējas agrākā posmā, un tiem nebūtu jākavē pievienošanās process, kā pamatā vajadzētu būt vispāratzītiem nosacījumiem. Rezultāti šajā jomā ir ierobežoti. Ir jāpaātrina progress Serbijas un Kosovas attiecību normalizēšanā. Attiecībā uz bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku joprojām svarīgi ir uzturēt labas kaimiņattiecības, tostarp ANO aizgādnībā rast saskaņotu un abpusēji pieņemamu nosaukuma jautājuma risinājumu. Apsveicams ir progress, kas panākts Apvienoto Nāciju Organizācijas vadītajās noregulējuma sarunās Kiprā. Lai veicinātu turpmāku progresu, Turcijai ir jāizpilda pienākums pilnībā īstenot Papildprotokolu un panākt progresu divpusējo attiecību normalizācijā ar Kipras Republiku. Tas varētu radīt jaunu dinamiku pievienošanās procesā. Komisija arī rosina izvairīties no jebkādiem draudiem, nesaskaņu avotiem vai rīcības, kas kaitē labām kaimiņattiecībām un miermīlīgam domstarpību risinājumam. Komisija uzsver visu ES dalībvalstu suverēnās tiesības. Tas cita starpā ietver tiesības slēgt divpusējus nolīgumus un veikt dabas resursu izpēti un izmantošanu saskaņā ar ES *acquis* un starptautiskajām tiesībām, tostarp ANO Jūras tiesību konvenciju.

III. PAPLAŠINĀŠANĀS PAKETES PĀRSKATĪŠANA

a) Pārskatītās ziņošanas metodikas ieviešana jaunās jomās

Komisija 2015. gadā ieviesa vairākas izmaiņas ziņošanas metodikā. Tas tika darīts, lai vēl vairāk palielinātu novērtējumu precizitāti un paketes kā informācijas un norāžu avota lietderību visām ieinteresētajām personām, kā arī lai nodrošinātu lielāku pārredzamību attiecībā uz paplašināšanās procesu, skaidrāk norādot valstu vispārējo stāvokli. Šie ziņojumi pastiprināti koncentrējas uz pašreizējo stāvokli, lai precizētu, kādā mērā valstis ir īstenojušas savus sagatavošanas darbus, lai izpildītu dalības kritērijus, tie sniedz precīzākus norādījumus par to, kam valstīm būtu jāpievērš uzmanība nākamajā gadā, un tie ietver saskaņotākas ziņošanas un novērtēšanas skalas, kas ļauj tieši salīdzināt valstis. Šīs izmaiņas skaidrāk atspoguļo faktu, ka paplašināšanās procesā iesaistīto valstu īstenotajiem Eiropas integrācijas centieniem būtu jāietver stabils un vispusīgs politisko un ekonomisko reformu process, nevis jāsaprot kā tehnisku sarunu šaurs kopums.

Pārskatītā pieeja 2016. gadā tika vēl vairāk paplašināta, papildus izmēģinājuma jomām, kas tika iekļautas 2015. gadā¹, aptverot arī citas jomas. Šī pieeja tagad aptver arī jomas, kas saistītas ar ekonomikas attīstību (preču brīva aprīte, konkurence, transports, enerģētika), un atsevišķas 24. sadaļā noteiktās jomas (migrācija, robežkontrole, patvērums un cīņa pret terorismu), kā arī vides un klimata pārmaiņu jomu. Šīs metodikas pakāpeniskā paplašināšanās ir ņemta vērā nepieciešamība nodrošināt pienācīgu reformu secību un turpināt koncentrēties uz svarīgākajiem aspektiem. Šī jaunā metodika tiks vēlreiz paplašināta 2018. gadā.

¹ Tiesiskums un pamattiesības (tiesu sistēmas darbība, korupcija, organizētā noziedzība, vārda brīvība), ekonomiskie kritēriji, valsts pārvaldes reforma un trīs nodaļas, kas cieši saistītas ar šiem pamatjautājumiem (publiskais iepirkums, statistika un finanšu kontrole).

Saskaņotās novērtēšanas skalas ļāva uzlabot ziņojumu pārredzamību un salīdzināmību. Lai nodrošinātu vēl precīzākus rezultātus, ir uzlabota pašreizējā stāvokļa novērtēšana, vajadzības gadījumā starp katriem diviem esošajiem līmeņiem izmantojot starpposma pasākumus.

b) Pārskatītā metodika ziņošanai par ekonomikas kritērijiem

Pamatojoties uz pagājušā gadā veiktajām izmaiņām metodikā ziņošanai par ekonomiskajiem kritērijiem, Komisija ir vēlreiz uzlabojusi savu metodiku un koriģējusi apakškritērijus, kas veido divus ekonomiskos pievienošanās kritērijus. Šīs korekcijas mērķis ir nodrošināt, ka paplašināšanās procesā iesaistītās valstis būs ekonomiski piemērotas un veicinās ES konkurētspēju un stabilitāti, kad tās kļūs par dalībvalstīm.

Pārskatītie apakškritēriji atspoguļo galvenās ekonomikas problēmas, ar ko saskaras pašreizējās paplašināšanās procesā iesaistītās valstis, piemēram, to neattīstītā darījumdarbības vide un ierobežotā piekļuve finansējumam, augsts bezdarba līmenis, vāji izglītības rezultāti un zems inovācijas un reģionālās savienojamības līmenis. Tie ļauj veikt padziļinātu analīzi par tirgu darbības un konkurences trūkumiem. Turklāt jaunā pieeja ir labāk saskaņota ar ERP un tādējādi tā sniedz precīzākus norādījumus paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm, lai pirms pievienošanās un ekonomisko kritēriju izpildes tās varētu gūt labumu, ko sniedz ciešāka integrācija ar ES.

c) Periods no rudens līdz pavasarim – jaunais paketes kalendārs

Komisija plāno pārcelt ikgadējās paplašināšanās paketes pieņemšanu no tradicionālā perioda rudenī uz jaunu periodu pavasarī. Tas nozīmē, ka nākamā pakete tiktu pieņemta nevis 2017. gada oktobrī/novembrī, bet gan 2018. gada pavasarī. Padomes secinājumus tad varētu pieņemt Vispārējo lietu padomes sanāksmē jūnijā. Šis jaunais grafiks ļautu Komisijai saskaņot tās pārskata periodu ar kalendāro gadu, kas ir tradicionālais pamats statistikas datu vākšanai. Paplašināšanās procesā iesaistītās valstis ir vairākkārt ierosinājušas šādu grafiku.

Turklāt paketes jaunais grafiks ļaus Komisijai saskaņot paplašināšanās paketes pārskatu ciklu ar ERP ciklu. Tas piešķirtu lielāku nozīmi paplašināšanās politikas ekonomiskajiem pamatprincipiem, nodrošinātu lielāku saskaņotību starp paplašināšanās paketi un ERP procesu un palīdzētu nodrošināt lielāku ERP procesa atpazīstamību.

IV. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

Pamatojoties uz iepriekš minēto analīzi un valstu novērtējumiem, kas iekļauti pielikumā sniegtajos kopsavilkumos par valstīm, Komisija izvirza turpmāk izklāstītos **secinājumus** un **ieteikumus**.

I

1. ES paplašināšanās politika joprojām ir stratēģisks ieguldījums **miera, drošības, labklājības un stabilitātes** nodrošināšanā Eiropā. Pamatojoties uz stingru, bet taisnīgu nosacījumu kopumu un katra konkrēto nopelnu principu, tā turpina veicināt pārmaiņas un modernizāciju partnervalstīs kopumā sarežģītos apstākļos. Stabilizācija, izmantojot šādu transformāciju, ir pašas ES interesēs.
2. Komisijas liktais uzsvars uz principu “**pamatjautājumi vispirms**” ir devis rezultātus uz vietas, un reformu process kopumā virzās uz priekšu, kaut arī dažādos tempos. Ņemot vērā nepieciešamo reformu sarežģīto raksturu, tas ir ilglaicīgs process un saglabājas

trūkumi vairākās svarīgās jomās. Reformas ir nepieciešamas tādās jomās kā tiesiskums, pamattiesības, demokrātiskās iestādes un valsts pārvaldes reforma, kā arī ekonomika, un ievēlētajām iestādēm ir jānodrošina to turpmāka īstenošana šo valstu iedzīvotāju interesēs. Ekonomikas reformas un tiesiskuma nostiprināšana rada savstarpēji pastiprinošus ieguvumus.

3. Sadarbība ar Turciju un Rietumbalkānu valstīm ir bijis svarīgs elements, lai risinātu **migrācijas krīzi**, un vairākām valstīm ir bijusi konstruktīva loma šajā jautājumā. ES palīdz visvairāk skartajām valstīm, pirmkārt jau Turcijai, to centienos atbalstīt un aizsargāt bēgļus un migrantus.
4. **Labas kaimiņattiecības un reģionālā sadarbība** ir būtiski paplašināšanās procesa, kā arī stabilizācijas un asociācijas procesa elementi. Ir nepieciešami turpmāki centieni, lai pārvarētu divpusējus strīdus, kas nedrīkst kavēt pievienošanās procesu. Šajā kontekstā svarīga loma joprojām ir *WB6* sadarbībai Rietumbalkānos, tostarp Berlīnes procesa ietvaros.

II

5. **Turcija.** Turcija ir svarīga Eiropas Savienības partnere. ES stingri nosodīja 15. jūlijā notikušo neveiksmīgo valsts apvērsuma mēģinājumu, kas bija tiešs demokrātijas principu apdraudējums, un puda pilnīgu atbalstu un solidaritāti ar Turcijas iedzīvotājiem un tās demokrātiskajām iestādēm. Pēc neveiksmīgā valsts apvērsuma mēģinājuma 20. jūlijā Turcijā tika izsludināts ārkārtas stāvoklis uz trim mēnešiem. Kopš tā laika tas ir pagarināts vēl par 3 mēnešiem.

ES un Turcijas attiecības raksturo tās pašas ilgtermiņa iespējas un problēmas kā pirms 15. jūlija. Tomēr pēc apvērsuma mēģinājuma veiktie tālejošie pasākumi vēl vairāk padziļināja vairākas būtiskas problēmas attiecībā uz pamattiesību ievērošanu valstī, jo īpaši saistībā ar vārda brīvību, tiesībām uz taisnīgu tiesu un lietas izskatīšanu likumā paredzētajā kārtībā. Turklāt tika konstatēts regress vārda brīvības un tiesu sistēmas darbībā. Situācija valsts dienvidaustrumos joprojām bija viena no svarīgākajām problēmām. Pēc kurdu jautājuma atrisināšanas procesa sabrukuma 2015. gada jūlijā valstī turpinājās drošības situācijas pasliktināšanās un to skāra vairāki liela apmēra nāvējoši teroristu uzbrukumi, kuru veikšanu piedēvē *PKK* un *Da'esh*. ES ir uzsvērusi, ka terorisma apkarošanas pasākumiem ir jābūt samērīgiem un ir jāievēro cilvēktiesības. Nekavējoties ir jāatsāk kurdu jautājuma atrisināšanas politiskais process. ES ir nopietni noraizējusies par to, ka tika arestēti vairāki parlamenta *HDP* locekļi, kuri tika apsūdzēti teroristu darbību atbalstīšanā.

Ņemot vērā kopš jūlija veikto pasākumu vērienīgumu un kolektīvo raksturu, ES ir aicinājusi Turciju kā kandidātvalsti ievērot augstākos standartus tiesiskuma un pamattiesību jomā. Šim nolūkam Turcijas iestādes uzņemas skaidras saistības. Komisija mudina Turciju pilnībā tās īstenot, tostarp, ļaujot veikt aizturēšanas apstākļu, tiesas procesu un procedūru starptautisko uzraudzību pēc apvērsuma mēģinājuma. ES ir apņēmības pilna strādāt kopā ar demokrātisku, iekļaujošu un stabilu Turciju, lai risinātu mūsu kopīgās problēmas. Tomēr tiesiskums, cilvēktiesības un pamatbrīvības ir jāievēro jebkuros apstākļos, un parlamentam un visiem spēkiem, kas ir pārstāvēti valsts demokrātiskajās iestādēs, jāspēj pildīt savu konstitucionālo uzdevumu pilnā apmērā. Attiecībā uz atjaunoto apsvērumu iesniegt parlamentā tiesību akta priekšlikumu par nāvēssoda atjaunošanu ES atgādina, ka nāvēssoda nepārprotama noraidīšana ir būtisks ES *acquis* elements un svarīgs starptautisks pienākums, ko Turcija ir apņēmusies ievērot.

ES un Turcija padziļināja attiecības galvenajās kopīgo interešu jomās, kā tas tika nolemts ES un Turcijas samītā 2015. gada 29. novembrī. Notika augsta līmeņa politiskie dialogi un augsta līmeņa dialogi enerģētikas un ekonomikas jomā. Turcija turpināja pielikt lielas pūles, lai nodrošinātu patvērumu vairāk nekā 2,7 miljoniem bēgļu no Sīrijas un Irākas. Pēc ES un Turcijas 2016. gada 18. marta paziņojuma tika pastiprināta sadarbība ar ES migrācijas jomā. Kopā ar citiem veiktajiem pasākumiem tas ļāva ievērojami samazināt nāves gadījumu skaitu jūrā, ka arī to bēgļu un neatbilstīgo migrantu skaitu, kuri no Turcijas dodas uz Grieķiju. Pagājušajā gadā Turcija panāca ievērojamu progresu, izpildot vīzu režīma liberalizācijas ceļvedī noteiktos kritērijus. Komisija nāca klajā ar priekšlikumu atcelt vīzas prasību ar nosacījumu, ka Turcija izpildīs atlikušos kritērijus. Pievienošanās procesa ietvaros tika atvērtas vēl divas sarunu sadaļas – attiecīgi 2015. gada novembrī un 2016. gada jūnijā. Tas ietver arī sagatavošanas darbus attiecībā uz trim citām sadaļām un pārbaudes ziņojumu turpmāku atjaunināšanu 23. un 24. sadaļā. Abas puses turpināja izskatīt iespējas uzlabot muitas savienības darbību. Turcija kā NATO, G20, EDSO un Eiropas Padomes locekle ir aktīva dalībniece starptautiskajā arēnā. Turcija joprojām aktīvi darbojas starptautiskajā koalīcijā cīņai pret *Da'esh* un ir svarīga partnere reģionā.

Turklāt Turcijai būtu jānovērš makroekonomikas nelīdzsvarotība, jāveic turpmākas strukturālās reformas un jāuzlabo darījumdarbības vide, jo īpaši jutīgajā posmā pēc neveiksmīgā valsts apvērsuma mēģinājuma.

Visbeidzot, saskaņā ar iepriekšējos gados vairākkārt paustu Padomes un Komisijas nostāju Turcijai ir steidzami jāizpilda pienākums pilnībā īstenot Papildprotokolu un panākt progresu divpusējo attiecību normalizācijā ar Kipras Republiku. Komisija atzinīgi vērtē pušu apņemšanos piedalīties ANO vadītajās sarunās. Šobrīd svarīgi ir panākt progresu šajās sarunās. Lai veicinātu šādu attīstību, izšķiroša nozīme ir konkrētai Turcijas apņemībai un ieguldījumam visaptveroša risinājuma rašanā. ES ir gatava pielāgot risinājuma noteikumus principiem, kas ir Savienības dibināšanas pamatā.

6. **Melnkalne.** ES pievienošanās sarunās ir panākts progress. Parlamenta vēlēšanas, kas notika 2016. gada oktobrī, noritēja saskaņā ar būtiski pārskatīto tiesisko regulējumu un, kopumā ņemot, daudz iekļaujošākā un pārredzamākā veidā. Vēlēšanu vide bija konkurētspējīga, un kopumā tika ievērotas pamatbrīvības. Attiecīgajām valsts iestādēm būtu ātri un pārredzamā veidā jāizmeklē iespējamie procedūru pārkāpumi, veiktās apcietināšanas un divu mobilo sakaru platformu pagaidu slēgšana. Tiesiskais regulējums tiesiskuma jomā lielā mērā ir pabeigts, un ir izveidota iestāžu struktūra. Tagad visai tiesiskuma sistēmai ir jānodrošina labāki rezultāti, jo īpaši, lai pastiprinātu sasniegumus cīņā pret korupciju un organizēto noziedzību. Progress, kas panākts attiecībā uz tiesiskuma sadaļām, ko apliecina konkrēti rezultāti jo īpaši korupcijas un organizētās noziedzības apkarošanas jomā, arī turpmāk noteiks pievienošanās sarunu vispārējo tempu. Melnkalnes fiskālais stāvoklis ir pasliktinājies, un pieaugošais valsts parāds apdraud fiskālo stabilitāti. Melnkalnei prioritārā kārtā ir jāveic pasākumi, lai ierobežotu pašreizējos izdevumus un uzlabotu ieņēmumu iekasēšanu. Tai arī būtu jāsamazina demotivācija piedalīties darba tirgū, kā arī jāattīsta cilvēkkapitāls un konkurētspējīga, uz eksportu orientēta rūpniecība. Melnkalne 2015. gada decembrī saņēma uzaicinājumu dalībai NATO, kas ir būtisks sasniegums.
7. **Serbija.** Pēc pirmstermiņa valsts vēlēšanām aprīlī Serbijas jaunās valdības programmā kā prioritāte bija iekļauta Serbijas pievienošanās ES. Serbija ir veikusi nozīmīgus pasākumus virzībā uz šo mērķi, kas ļāva atvērt pirmās četras pievienošanās sarunu sadaļas, tostarp par tiesiskumu un attiecību normalizēšanu ar Kosovu. ES pievienošanās sarunu vispārējais temps būs jo īpaši atkarīgs no ilgtspējīga progressa šajās divās jomās. Serbijai

ir padziļināti jāiesaistās dialogā ar Kosovu, tostarp jāīsteno visi nolīgumi. Komisija ar cerībām gaida nākamo sadaļu atvēršanu nākamajā periodā.

Ekonomikas reformas dod rezultātus, un tās ir jāturpina, īpašu uzsvāru liekot uz valsts uzņēmumu un sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju pārstrukturēšanu. Serbijas vadošā loma reģionā ir sevišķi svarīga, lai uzlabotu reģionālās saites un saglabātu stabilitāti. Serbiju ir skārusi migrācijas krīze, un tai ir bijusi aktīva un konstruktīva loma sadarbībā ar kaimiņvalstīm un dalībvalstīm, vienlaikus pārvaldot jauktas migrācijas plūsmas.

8. **Bijusi Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika.** Pēdējā gadā turpinājās politiskā krīze. Saglabājas bažas par “valsts nozagšanu”, kas ietekmē demokrātisko iestāžu darbību un sabiedrības galvenās jomas. Valstij ir pilnībā jāīsteno *Pržino* nolīgums, jo īpaši, nodrošinot uzticamu vēlēšanu procesu attiecībā uz parlamenta pirmstermiņa vēlēšanām, kas notiks decembrī. Ir jāatbalsta īpašu uzdevumu prokurora centieni ieviest juridisku atbildību, un parlamentam ir jānosaka politiska atbildība par sarunu noklausīšanos un to saturu. Vēl ir nepieciešams būtisks progress attiecībā uz steidzamo reformu prioritāšu konkrētu īstenošanu. Jāturpina saglabāt makroekonomikas stabilitāti, un jo īpaši stingrāk jākontrolē valsts budžeta deficīts un jāuzlabo publisko izdevumu pārredzamība un īstenošana. Pamatojoties uz nesenajiem panākumiem, kas gūti uzticības veicināšanas pasākumu īstenošanā ar Grieķiju, ir jāspēr izšķiroši soļi, lai atrisinātu “nosaukuma jautājumu”. Serbiju ir skārusi migrācijas krīze, un tā ir sadarbojusies ar kaimiņvalstīm un dalībvalstīm, vienlaikus pārvaldot jauktas migrācijas plūsmas.

Nesenie pozitīvie notikumi saistībā ar *Pržino* nolīgumu sniedz politiskajiem līderiem reālu iespēju beidzot pārvarēt ilgstošo krīzi un risināt sistēmiskas problēmas. Ņemot to vērā, Komisija ir gatava atjaunināt savu ieteikumu sākt pievienošanās sarunas ar bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku. Tomēr tas ir atkarīgs no progresa, kas panākts *Pržino* nolīguma īstenošanā, jo īpaši attiecībā uz ticamu parlamenta vēlēšanu rīkošanu un būtisku progresu steidzamo reformu prioritāšu īstenošanā.

9. **Albānija.** Albānija turpināja vienmērīgu progresu ceļā uz piecu galveno prioritāšu izpildi pievienošanās sarunu sākšanai. 2016. gada jūlijā tika vienprātīgi pieņemti konstitūcijas grozījumi, tādējādi sākot padziļinātu un visaptverošu tiesu sistēmas reformu. Šis process ietvers tiesnešu un prokuroru padziļinātu un atkārtotu novērtēšanu. Konsekventi tika turpināta valsts pārvaldes reformas īstenošana. Turpinājās darbs, lai gūtu stabilus rezultātus attiecībā uz proaktīvu izmeklēšanu, kriminālvajāšanu un notiesāšanu cīņā pret korupciju un organizēto noziedzību. Kopumā pamattiesības joprojām tiek ievērotas šajā valstī.

Ņemot vērā iepriekš minēto progresu galveno prioritāšu īstenošanā un atkarībā no ticamiem un konkrētiem panākumiem tiesu sistēmas reformas īstenošanā, jo īpaši attiecībā uz tiesnešu un prokuroru atkārtotu pārbaudi (*drošības pārbaudi*), Komisija iesaka sākt pievienošanās sarunas ar Albāniju.

10. **Bosnija un Hercegovina.** Bosnija un Hercegovina īstenoja prioritātes, kas izriet no tās reformu procesa, jo īpaši attiecībā uz reformu programmu. Pamatojoties uz to, Padome uzdeva Komisijai sagatavot atzinumu par valsts pieteikumu dalībai ES. Ir jāturpina ievērojamie, uz ES orientētie reformu centieni, lai atrisinātu dziļi iesakņojušās strukturālās problēmas, kas ir kavējušas valsts attīstību, tostarp sociālajā un ekonomiskajā jomā. Tiesiskuma un valsts pārvaldes nostiprināšana atbilstoši Eiropas standartiem visos valdības līmeņos, kā arī uzlabotas sadarbības turpināšana visos līmeņos joprojām ir prioritāte. Ir jāīsteno pieņemtais ES jautājumu koordinēšanas mehānisms, lai valsts varētu risināt problēmas saistībā ar ES integrācijas procesu, tostarp, lai pieņemtu vajadzīgās

valsts mēroga stratēģijas. Ir jāparaksta 2016. gada jūlijā parafētais protokols par stabilizācijas un asociācijas nolīguma pielāgošanu.

11. **Kosova.** Komisija atzinīgi vērtē to, ka 2016. gada 1. aprīlī stājās spēkā stabilizācijas un asociācijas nolīgums (SAN), kas paredz visaptverošu satvaru ciešākām politiskajām un ekonomiskajām attiecībām starp ES un Kosovu. Kosova ir veikusi svarīgus pasākumus, lai izpildītu vīzu režīma liberalizācijas ceļvedī noteiktās prasības, tādējādi Komisija 2016. gada maijā nāca klajā ar oficiālu priekšlikumu atcelt vīzas prasību ar nosacījumu, ka tiks izpildītas abas atlikušās prasības, proti, ratificēts robežas/robežlīnijas nolīgums ar Melnkalni un turpināts uzlabot rezultātus cīņā pret organizēto noziedzību un korupciju. Parlamenta darbu negatīvi ietekmēja dažādu politisko partiju veikta būtiska bloķēšana.

Politiskajiem dalībniekiem ir jāatrod veids, kā pārvarēt ieilgušo politisko strupceļu un pavērt ceļu daudzo turpmāko reformu problēmu risināšanai, jo īpaši attiecībā uz tiesiskumu un nepieciešamību pēc strukturālām ekonomikas reformām, lai novērstu augsto bezdarba līmeni. Lai palīdzētu īstenot SAN, ir izstrādāta Eiropas reformu programma. Kosova izpildīja atlikušās starptautiskās saistības attiecībā uz specializētās palātas un specializētās prokuratūras izveidi, lai izmeklētu iespējamus starptautiskus noziegumus, kas pastrādāti Kosovā konflikta kontekstā. *EULEX* pilnvaru termiņš ir pagarināts līdz 2018. gada jūnijam. Kosovai ir padziļināti jāiesaistās dialogā ar Serbiju, tostarp jāīsteno visi nolīgumi.

V. PIELIKUMI

1. Ziņojumu secinājumu kopsavilkumi
2. Svarīgākie statistikas dati

1. PIELIKUMS. Ziņojumu secinājumu kopsavilkumi

Turcija

Militārā apvērsuma mēģinājuma rezultātā 15. jūlija naktī gāja bojā 241 cilvēks un 2196 cilvēki tika ievainoti. Turcijas valdībai ar visa Turcijas politiskajā spektra un sabiedrības atbalstu izdevās pārvarēt valsts apvērsuma mēģinājumu. Turcijas Lielā nacionālā asambleja simboliski rīkoja īpašu sesiju jau 16. jūlijā un pieņēma deklarāciju, kuru apstiprināja visas parlamentā pārstāvētās partijas. Valdība apvērsuma organizēšanu piedēvēja *Gülen* kustībai.

ES stingri un nekavējoties nosodīja valsts apvērsuma mēģinājumu, kas bija tiešs uzbrukums demokrātijai Turcijā, un atkārtoti pauda pilnīgu atbalstu valsts demokrātiskajām iestādēm.

20. jūlijā Turcijā tika izsludināts ārkārtas stāvoklis uz trim mēnešiem; 3. oktobrī šis termiņš tika vēlreiz pagarināts par trim mēnešiem. Ar dekrētu tika ieviesti būtiski grozījumi tiesību aktos. Turcija informēja Eiropas Padomi par atkāpi no tās pienākuma nodrošināt vairākas pamattiesības, ko aizsargā Eiropas Cilvēktiesību konvencija. Pēc valsts apvērsuma mēģinājuma notika ļoti plaša apmēra atstādināšanas, atlaišanas, aresti un aizturēšanas saistībā ar iespējamām saiknēm ar *Gülen* kustību un iesaistīšanos apvērsuma mēģinājumā. Šie pasākumi ietekmēja visu sabiedrību, jo īpaši tiesu iestādes, policiju, žandarmēriju, armiju, civildienestu, vietējās iestādes, akadēmiskās aprindas, skolotājus, juristus, plašsaziņas līdzekļus un uzņēmēju aprindas. Tika slēgtas vairākas iestādes un privātie uzņēmumi, un viņu līdzekļi tika konfiscēti vai pārvesti publiskām iestādēm.

Attiecībā uz pasākumiem, kas tika veikti pēc apvērsuma, ES aicināja iestādes ievērot visaugstākos standartus tiesiskuma un pamattiesību jomā. Lai arī starp ierēdņiem un valsti būtu jāpastāv uzticībai un lojalitātei un var veikt dažādus pasākumus, lai to nodrošinātu, jebkādas apsūdzības par pārkāpumiem visās individuālās lietās būtu jāpierāda, izmantojot pārredzamas procedūras. Personas kriminālatbildību var noteikt, tikai pilnībā ievērojot varas dalīšanas principu, tiesu iestāžu pilnīgu neatkarību un ikvienas personas tiesības uz taisnīgu tiesu, tostarp uz efektīvu piekļuvi advokātam. Turcijai būtu jānodrošina, ka visi pasākumi tiek veikti tikai tiktāl, cik to nenovēršami prasa situācijas ārkārtas raksturs, un ka visos gadījumos tie atbilst nepieciešamības un proporcionālītātes kritērijiem. Ārkārtas stāvokļa ietvaros veiktie pasākumi tiek pārbaudīti Eiropas Padomē. Turcijai būtu steidzami jāīsteno ieteikumi, kurus 2016. gada oktobrī sniedza Eiropas Padomes cilvēktiesību komisārs.

Attiecībā uz **politiskajiem kritērijiem** pirms valsts apvērsuma mēģinājuma parlaments iesaistījās plašā likumdošanas programmā, lai īstenotu vērienīgu valsts reformu rīcības plānu 2016. gadam un vīzu režīma liberalizācijas ceļvedī noteiktās leģislatīvās prasības. Tomēr vairāki nozīmīgi tiesību akti, kas pieņemti attiecībā uz tiesiskumu un pamattiesībām, neatbilda Eiropas standartiem, piemēram, likums par datu aizsardzību. Politiskā konfrontācija turpināja kavēt leģislatīvo darbu. Ļoti nopietnas bažas rada maijā pieņemtais likums, kas ļauj atcelt imunitāti liela skaita deputātu, un novembrī veiktās vairāku *HDP* locekļu, tostarp divu līdzpriekšsēdētāju, aizturēšanas un apcietināšanas.

Situācija Turcijas dienvidaustrumos joprojām bija viena no svarīgākajām problēmām valstī. Pēc kurdu jautājuma atrisināšanas procesa sabrukuma 2015. gada jūlijā Turcijā turpinājās drošības situācijas pasliktināšanās, kas prasīja daudzas dzīvības, un valsti skāra vairāki liela apmēra nāvējoši teroristu uzbrukumi, kurus veica *PKK* un *Da'esh*. Iestādes turpināja plašo pretterorisma militāro un drošības kampaņu pret Kurdistānas strādnieku partiju (*PKK*), kas joprojām ir ES teroristu organizāciju sarakstā. Arvien vairāk tika celtas nopietnas apsūdzības par cilvēktiesību pārkāpumiem un drošības spēku pārmērīgu spēka lietošanu valsts dienvidaustrumos. Daudzi ievēlētie pārstāvji un pašvaldību vadītāji dienvidaustrumos tika atstādināti, atbrīvoti no pienākumiem vai apcietināti, pamatojoties uz apsūdzībām terorismā,

un daži no tiem – pamatojoties uz dekrētiem, kas pieņemti ārkārtas stāvokļa ietvaros pēc apvērsuma mēģinājuma. Tomēr terorisma apkarošanas pasākumiem ir jābūt samērīgiem un ir jāievēro cilvēktiesības. Kurdu jautājuma atrisināšana politiskā procesā ir vienīgais iespējamais ceļš; iestādēm būs jārisina arī tādi svarīgi jautājumi kā samierināšana un rekonstrukcija.

Pilsoniskā sabiedrība veica visus iespējamus pasākumus, lai saglabātu aktivitāti un iesaisti sabiedriskajā dzīvē. Neatkarīgas pilsoniskās sabiedrības organizācijas reti ir iesaistītas likumdošanas un politikas veidošanas procesos. Daži no to pārstāvjiem, tostarp cilvēktiesību aizstāvji, tika aizturēti, kā arī tika izteiktas ticamas apsūdzības par iebiedēšanu. Valdības veikto pēcapvērsuma pasākumu ietvaros tika slēgtas daudzas organizācijas, pamatojoties uz apsūdzībām par iespējamām saiknēm ar *Gülen* kustību.

Turcija ir mēreni sagatavota valsts pārvaldes reformas jomā un stingri apņēmusies izveidot atvērtu un atsaucīgu valsts pārvaldi. Tomēr ir pasliktinājies stāvoklis valsts dienesta un cilvēkresursu pārvaldības jomā, jo īpaši pēc valsts apvērsuma mēģinājuma. Vēl ir jāizvērtē pēc valsts apvērsuma mēģinājuma veikto pasākumu strukturālā ietekme uz civildienesta darbību.

Turcijas tiesu sistēma ir agrīnā posmā/tai ir zināms sagatavotības līmenis. Pagājušajā gadā bija vērojama situācijas pasliktināšanās, jo īpaši attiecībā uz tiesu iestāžu neatkarību. Nopietnas bažas rada būtiskās pārmaiņas augsto tiesu struktūrā un sastāvā, kas neatbilst Eiropas standartiem. Turpinājās tiesnešu un prokuroru atbrīvošana no profesionālajiem pienākumiem, un dažos gadījumos viņi tika apcietināti, pamatojoties uz apsūdzībām par sadarbošanos ar *Gülen* kustību. Šī situācija vēl vairāk pasliktinājās pēc jūlija apvērsuma mēģinājuma, kad tika atlaista piektdaļa visu tiesnešu un prokuroru un viņu līdzekļi tika iesaldēti. Tiesu iestādēm ir jādarbojas tādā vidē, kas tām ļauj veikt savus pienākumus neatkarīgi un objektīvi un kurā likumdevēja vara un izpildvara pilnībā ievēro varas dalīšanas principu. Ārkārtas stāvokļa ietvaros Turcija attiecībā uz konkrētiem nodarījumiem vēl pagarināja pirmstiesas apcietinājuma termiņu līdz 30 dienām un liedza iespēju griezties tiesu iestādēs, kas ir pretrunā Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrai, turklāt šie pasākumi attiecas uz nozīmīgu daļu tiesu iestāžu.

Valstij ir zināms sagatavotības līmenis cīņā pret korupciju. Korupcija joprojām būtiski ietekmē daudzas jomas, un tā aizvien ir nopietna problēma. Jaunas stratēģijas un korupcijas apkarošanas rīcības plāna pieņemšana ir solis uz priekšu, pat ja tas ir salīdzinoši neliels. Tiesiskajā regulējumā joprojām ir būtiskas nepilnības, un nopietnas bažas joprojām rada izpildvaras ietekme uz izmeklēšanu un notiesāšanu augsta līmeņa korupcijas lietās. Korupcijas uztveres līmenis joprojām ir augsts.

Turcija ir sasniegusi zināmu sagatavotības līmeni cīņā pret organizēto noziedzību. Tika uzlabotas institucionālās spējas un tika pieņemtas jaunas stratēģijas un rīcības plāni. Tomēr nav pieejami statistikas dati par galīgo notiesājošo spriedumu skaitu un citiem svarīgiem rādītājiem. Joprojām netiek pietiekami izmantota finanšu izmeklēšana. Piesardzības nolūkos veikta līdzekļu iesaldēšana tiek piemērota reti un konfiscēto līdzekļu līmenis ir zems. Cīņas pret terorismu ietvaros ir ieviests visaptverošs tiesiskais regulējums terorisma finansēšanas jomā. Tiesību akti terorisma apkarošanas jomā nav saskaņoti ar *acquis* attiecībā uz to darbības jomu un definīcijām, un to piemērošana rada nopietnas bažas par pamattiesību ievērošanu. Gan krimināltiesības, gan tiesību akti terorisma apkarošanas jomā ir jāsaskaņo ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru, nesamazinot Turcijas spējas cīnīties pret terorismu. Proporcionalitātes princips ir jāievēro praksē.

Turcijas tiesiskais regulējums ietver vispārīgas garantijas cilvēktiesību un pamattiesību ievērošanai, kas jāturpina pilnveidot. Vēl nav nodrošināta to tiesību piemērošana, kas izriet no Eiropas Cilvēktiesību konvencijas (ECTK) un Eiropas Cilvēktiesību tiesas (ECT) judikatūras.

Tūlīt pēc apvērsuma mēģinājuma vairākkārt tika ziņots par spīdzināšanas un nežēlīgas izturēšanās aizlieguma, kā arī procesuālo tiesību nopietniem pārkāpumiem. Tomēr visi pasākumi jāveic saskaņā ar proporcionalitātes un cilvēktiesību ievērošanas principu. Jaunais likums par Turcijas cilvēktiesību un līdztiesības iestādi ir solis pareizajā virzienā. Tajā ietverti noteikumi, kas aizliedz diskrimināciju vairāku iemeslu dēļ, taču tajā nav skaidru norāžu uz seksuālo orientāciju. Joprojām ir nepieciešams pieņemt visaptverošus tiesību aktus diskriminācijas apkarošanas jomā. Cilvēktiesību jomas lietās ir vērojams juridisks vakuums, jo vēl nav izveidota jaunā Valsts cilvēktiesību un līdztiesības iestāde. Būtu jānodrošina visneaizsargātāko iedzīvotāju grupu un minoritāšu tiesības uz pietiekamu aizsardzību. Nopietnas bažas joprojām rada ar dzimumu saistīta vardarbība, diskriminācija, pret minoritātēm vērsti naidīgi izteikumi, naida noziegumi, kā arī lesbiešu, geju, biseksuāļu, transpersonu un interseksuāļu (*LGBTI*) cilvēktiesību pārkāpumi.

Pagājušajā gadā bija vērojama situācijas pasliktināšanās vārda brīvības jomā. Tiesību aktu, jo īpaši noteikumu par valsts drošību un cīņu pret terorismu, selektīva un patvaļīga piemērošana negatīvi ietekmē vārda brīvību. Nopietnas bažas rada pašreizējās un jaunas krimināllietas pret žurnālistiem, rakstniekiem un sociālo plašsaziņas līdzekļu lietotājiem, akreditāciju atsaukšana, liela skaita žurnālistu apcietināšana, kā arī vairāku plašsaziņas līdzekļu slēgšana pēc jūlijā notikušā valsts apvērsuma mēģinājuma. Pulcēšanās brīvība joprojām tiek pārāk ierobežota gan tiesību aktos, gan praksē.

Turcija turpināja paust atbalstu sarunām par Kipras jautājuma atrisināšanu starp abu kopienu vadītājiem, kā arī ANO ģenerālsekretāra īpašā padomnieka centieniem. Joprojām izšķiroša nozīme ir Turcijas apņemībai un konkrētam ieguldījumam šajā visaptverošajā risinājumā. Tomēr Turcija vēl nav izpildījusi savas saistības nodrošināt Asociācijas nolīguma Papildprotokola pilnīgu un nediskriminējošu īstenošanu un nav novērsusi visus šķēršļus preču brīvai aprītei, tostarp ierobežojumus tiešām transporta saiknēm ar Kipru. Netika panākts progress divpusējo attiecību normalizācijā ar Kipras Republiku. Joprojām spēkā ir secinājumi par Turciju, ko Padome (Vispārējo lietu un ārējo attiecību padome) pieņēma 2006. gada 11. decembrī un ko Eiropadome apstiprināja 2006. gada decembrī. Tie nosaka, ka netiks sāktas sarunas par astoņām sadaļām², kas saistītas ar Turcijas ierobežojumiem attiecībā uz Kipras Republiku, un neviena sadaļa netiks slēgta, kamēr Komisija neapstiprinās, ka Turcija ir pilnībā īstenojusi Asociācijas nolīguma Papildprotokolu.

Turcijai ir skaidri jāpauž apņemšanās attiecībā uz labām kaimiņattiecībām, starptautiskajiem nolīgumiem un strīdu mierīgu noregulēšanu saskaņā ar ANO hartu, vajadzības gadījumā vērsties Starptautiskajā Tiesā Saistībā ar to ES ir atkārtoti paudusi nopietnas bažas un mudinājusi Turciju izvairīties no jebkādiem pret kādu dalībvalsti vērstiem draudiem vai pasākumiem, nesaskaņu avotiem vai rīcības, kas kaitē labām kaimiņattiecībām un miermīlīgam domstarpību risinājumam.

Attiecībā uz **ekonomiskajiem kritērijiem** Turcijas ekonomika ir pietiekami attīstīta un to var uzskatīt par funkcionējošu tirgus ekonomiku. Tomēr lielais ārējais deficīts padara Turcijas ekonomiku neaizsargātu pret finansiālo nenoteiktību, globālo ieguldītāju noskaņojuma izmaiņām un politiskajiem riskiem. Centrālā banka samazināja procentu likmes, kaut arī inflācija joprojām krietni pārsniedza oficiāli noteikto mērķi. Darījumdarbības vide aizvien pasliktinājās, ko ietekmēja pret kritiski noskaņotiem plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem, uzņēmējiem un politiskajiem oponentiem vērstas mērķtiecīgās darbības, kuru veikšanai tika aktīvi izmantota nodokļu iestāde, finanšu noziegumu apkarošanas vienība un tiesas. Ir

² Preču brīva aprīte, tiesības veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvība, finanšu pakalpojumi, lauksaimniecība un lauku attīstība, zivsaimniecība, transporta politika, muižas savienība un ārējās attiecības.

apstājusies preču, pakalpojumu un darba tirgu darbības uzlabošanai paredzēto strukturālo reformu īstenošana. Kopumā bija vērojama situācijas pasliktināšanās.

Turcija panākusi labu sagatavotības līmeni, lai būtu spējīga izturēt konkurences spiedienu un tirgus konjunktūru Eiropas Savienībā. Zināmi panākumi tika gūti vairākās jomās, jo īpaši, turpinot enerģētikas nozares liberalizāciju. Vēl joprojām pastāv nopietnas problēmas attiecībā uz izglītības kvalitāti. Turklāt pastāv arī problēmas saistībā ar meiteņu piekļuvi izglītībai. Līras vērtības reāls kāpums samazināja ekonomikas cenu konkurētspēju.

Attiecībā uz **spēju uzņemties dalībvalsts pienākumus** Turcija turpināja tiesiskā regulējuma saskaņošanu ar *acquis*. Pūliņi tika turpināti ierobežotā tempā; pozitīvs izņēmums ir ar vīzu režīma liberalizāciju saistītie pasākumi. Turcija ir panākusi ievērojamu progresu tādās jomās kā uzņēmējdarbības tiesības, Eiropas komunikāciju tīkli un zinātne un pētniecība, un tā ir sasniegusi labu sagatavotības līmeni tādās jomās kā brīva preču aprite, intelektuālā īpašuma tiesības, finanšu pakalpojumi, darījumdarbības un rūpniecības politika, patērētāju un veselības aizsardzība, muitas savienība, ārējās attiecības un finanšu kontrole. Turcija ir tikai mēreni sagatavota publisko iepirkumu jomā, jo pastāv būtiskas nepilnības tās saskaņošanā. Turcija ir arī mēreni sagatavota statistikas un transporta politikas jomā, kur ir nepieciešami ievērojami turpmāki pūliņi visos līmeņos. Turcija ir sasniegusi tikai zināmu sagatavošanās līmeni vides un klimata pārmaiņu jomā, kur vēl ir jāpieņem un jāīsteno vērienīgāka un labāk koordinēta politika. Visās jomās lielāka uzmanība jāpievērš tiesību aktu izpildei, un daudzās jomās ir nepieciešams turpmāks ievērojams progress, lai panāktu tiesību aktu saskaņošanu ar ES *acquis*.

Melnkalne

Attiecībā uz **politiskajiem kritērijiem** tika panākta politiska vienošanās par brīvu un godīgu vēlēšanu organizēšanu, un tās rezultātā maijā tika izveidota “vēlētāju uzticības valdība”. Neraugoties uz pastāvošo politiskās vides polarizāciju, tā ir apliecinājusi spēju panākt kompromisus starp valdību un opozīcijas pusēm. Parlamenta vēlēšanas 2016. gada oktobrī noritēja saskaņā ar būtiski pārskatītu tiesisko regulējumu. Neraugoties uz tehniskiem kavējumiem un sarežģītām attiecībām starp atbildīgajām iestādēm, kopumā sagatavošanās vēlēšanām noritēja demokrātiski un pārredzami. Vēlēšanu vide bija konkurētspējīga, un kopumā tika ievērotas pamatbrīvības. Attiecīgajām valsts iestādēm būtu ātri un pārredzamā veidā jāizmeklē iespējamie procesuālie pārkāpumi, veiktās apcietināšanas un divu mobilo sakaru platformu pagaidu slēgšana. Nav veikti politiski pasākumi attiecībā uz iespējamo publiskā finansējuma ļaunprātīgu izmantošanu partiju politiskajiem mērķiem (“audioierakstu lietas”).

Melnkalne ir mēreni sagatavota attiecībā uz savu valsts pārvaldes reformu. Ir panākts zināms progress, proti, pieņemta valsts pārvaldes reformas stratēģija 2016.–2020. gadam, valsts finanšu pārvaldības reformas programma, ir stājies spēkā jauns likums par algām, kā arī ir vienkāršotas administratīvās procedūras. Tomēr ir vajadzīga stingra politiskā griba, lai efektīvi nodrošinātu sabiedrisko pakalpojumu depolitizāciju un izveidotu piemērota izmēra valsts pārvaldi.

Tiesu sistēma ir mēreni sagatavota. Pārskata periodā Melnkalne panāca nelielu progresu šajā jomā. Ir uzlabota Tiesas un prokuroru padomes darbība. Tomēr jaunais tiesiskais regulējums, kura mērķis ir palielināt tiesu sistēmas neatkarību, pārskatatbildību un profesionalitāti, kā arī ētikas kodekss vēl nav pilnīgi īstenoti. Ir jāturpina pasākumi, kuru mērķis ir samazināt neizskatīto lietu skaitu un kopējo tiesvedības ilgumu.

Melnkalne ir panākusi nelielu sagatavotības līmeni cīņā pret korupciju. Korupcija joprojām būtiski ietekmē daudzas jomas, un tā aizvien ir nopietna problēma. 2016. gadā darbu sāka Korupcijas apkarošanas aģentūra. Iestāžu veidošanas process ir gandrīz pabeigts. Visām iestādēm, īstenojot savas pilnvaras, būtu jāieņem aktīvāka nostāja. Neskatoties uz dažiem veiktajiem papildu pasākumiem, joprojām vērojami ierobežoti rezultāti gan attiecībā uz sekmīgu izmeklēšanu un notiesājošo spriedumu skaitu, īpaši augsta līmeņa korupcijas lietās, gan attiecībā uz korupcijas novēršanu. Melnkalnei ir jāuzlabo savas spējas veikt finanšu izmeklēšanu un panākt rezultātus attiecībā uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu aizturēšanu un konfiskāciju.

Melnkalne ir sasniegusi zināmu sagatavotības līmeni cīņā pret organizēto noziedzību. Ir gūts neliels progress, jo īpaši attiecībā uz tiesiskā regulējuma, regulatīvo noteikumu un iestāžu sistēmas stiprināšanu. Būtu jāturpina centieni nodrošināt stabilus rezultātus organizētās noziedzības lietu izskatīšanā, jo īpaši attiecībā uz cilvēku tirdzniecību un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, jo šajās jomās rezultāti ir pieticīgi. Konstatēto aizdomīgo bankas darījumu skaits joprojām ir zems.

Melnkalne ir īstenojusi vairākas likumdošanas reformas, lai turpinātu saskaņot tiesību aktus ar ES un starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem un nodrošinātu, ka pastāv atbilstoši mehānismi, kuru mērķis ir pasargāt mazāk aizsargātas iedzīvotāju grupas no diskriminācijas. Tiesību aktu īstenošana joprojām ir vāja. Vēl nav pieņemti grozījumi vispārējā tiesiskajā regulējumā, lai nodrošinātu saskaņotu sankciju politiku attiecībā uz cilvēktiesību pārkāpumiem. Vēl vairāk ir jāpalielina institucionālās spējas. Romu minoritāte joprojām ir visneaizsargātākā un visdiskriminētākā kopiena dažādās dzīves jomās.

Melnkalne ir panākusi zināmu sagatavotības līmeni vārda brīvības jomā, tomēr pagājušajā gadā netika panākts papildu progress. Neslavas celšanas lietu skaits joprojām ir liels, kas liecina par vājiem pašregulācijas mehānismiem, kā arī problēmām, cenšoties izprast plašsaziņas līdzekļu nozīmi. Melnkalnei vēl jāsasniedz vispārēja saskaņotība ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru. Pret valdību vērsto protestu laikā 2015. gada oktobrī tika izdemolētas kāda komerciālā plašsaziņas līdzekļu uzņēmuma telpas un vairāki žurnālisti cieta no fiziskas un verbālas vardarbības un draudiem. Nav panākts progress, izskatot lietas par uzbrukumiem, kas vērsti pret žurnālistiem. Būtu jānodrošina pārredzamība un nediskriminācija attiecībā uz valsts reklāmu plašsaziņas līdzekļos. Pārskatītais žurnālistikas ētikas kodekss ir efektīvi un vienādi jāpiemēro visai plašsaziņas līdzekļu kopienai.

Melnkalnei joprojām ir konstruktīva loma reģionālajā sadarbībā. Tā ir ratificējusi savus robežlīgumus ar Bosniju un Hercegovinu, kā arī ar Kosovu*.

Attiecībā uz **ekonomiskajiem kritērijiem** Melnkalne ir mēreni sagatavota funkcionējošas tirgus ekonomikas izveidei. Ir panākts neliels progress finanšu un darba tirgu darbības stiprināšanā, kā arī uzņēmējdarbības vides uzlabošanā. Ieguldījumi infrastruktūrā un tūrismā veicina ekonomisko aktivitāti. Tomēr bažas rada strauji augošais valsts parāds un augstais fiskālais deficīts, kā arī liela ārējā nelīdzsvarotība un augsts bezdarba līmenis. Kopējā ietekme, ko rada plaša mēroga infrastruktūras ieguldījumi un vairākas jaunas dārgas sociālo izdevumu programmas, apdraud fiskālo stabilitāti. Vajadzīgi steidzami korigējoši pasākumi, kā tas prasīts ERP politikas nostādņēs. Citas risināmās problēmas ir liela ārējā nelīdzsvarotība un zema līdzdalība darba tirgū, kā arī joprojām neliels kredītu pieaugums, pastāvot ievērojamam daudzumam samazinātas vērtības banku aizdevumu.

* Šis nosaukums neskar nostājas par statusu un atbilst ANO DP Rezolūcijai 1244 (1999) un Starptautiskās Tiesas atzinumam par Kosovā neatkarības deklarāciju.

Melnkalne ir mēreni sagatavota izturēt konkurences spiedienu un tirgus spēku darbību Eiropas Savienībā. Neliels progress ir panākts infrastruktūras kvalitātes, enerģijas tirgus un ekonomikas digitalizācijas uzlabošanā. Atbalsts MVU ir neliels, bet tas pakāpeniski uzlabojas. Tomēr joprojām ir vajadzīgs ievērojams darbs, lai attīstītu cilvēkkapitālu un konkurētspējīgu eksporta nozari.

Attiecībā uz **spēju uzņemties dalībvalsts pienākumus** ir paveikts nozīmīgs saskaņošanas un sagatavošanas darbs, kas saistīts ar *acquis* īstenošanu, un Melnkalne ir mēreni sagatavota daudzās sadaļās, piemēram, preču brīvas aprites, publiskā iepirkuma, statistikas, kā arī tiesiskuma, brīvības un drošības jomā. Melnkalne turpināja saskaņošanu ar visām ES kopējās ārpolitikas un drošības politikas nostājām un deklarācijām. Melnkalne ir agrīnā sagatavotības stadijā attiecībā uz zvejniecības, kā arī budžeta un finanšu noteikumiem un zināmā sagatavotības līmenī vides un klimata pārmaiņu jomā. Labs progress ir gūts tādās jomās kā brīva preču aprīte, lauksaimniecība un lauku attīstība, pārtikas nekaitīgums, veterinārā un fitosanitārā politika, enerģētika, vide un klimata pārmaiņas, muitas savienība, ārējās attiecības un finanšu kontrole. Raugoties nākotnē, Melnkalnei būtu jo īpaši jāpievēršas konkurences politikai, kā arī ekonomikas un monetārajai politikai. Būtiska Melnkalnes problēma joprojām ir administratīvo spēju stiprināšana, lai nodrošinātu *acquis* piemērošanu.

Serbija

Attiecībā uz **politiskajiem kritērijiem** valsts pirmstermiņa vēlēšanas, kas notika aprīlī kopā ar provinču un vietējām vēlēšanām, pagāja mierīgā gaisotnē. Ir jāievēro starptautisko novērotāju sniegtie ieteikumi, tostarp tie, ar kuriem nodrošina, ka kampaņu finansēšana un reģistrācijas process ir pārredzams. Jaunās valdības programmā kā prioritāte bija iekļauta Serbijas pievienošanās ES. Vēl vairāk tika pastiprināta parlamenta un ieinteresēto personu, tostarp pilsoniskās sabiedrības, iesaiste pievienošanās procesā. Tomēr vēl vairāk jāveicina likumdošanas iekļautība, pārredzamība un kvalitāte, kā arī izpildvaras efektīva uzraudzība, kā arī jāierobežo steidzamības procedūru izmantošana. Lai nodrošinātu tiesību aktu saskaņošanu ar ES standartiem dažās jomās, ir vajadzīgas konstitucionālās reformas. Pastāv iespēja uzlabot sadarbību starp izpildvaru un neatkarīgām regulatīvajām iestādēm.

Serbija ir mēreni sagatavota valsts pārvaldes reformas jomā. Labs progress tika panākts, pieņemot valsts finanšu pārvaldības reformas programmu, e-pārvaldes un regulatīvās reformas, kā arī politikas izstrādes stratēģijas un jaunus likumus par administratīvo procesu, publiskā sektora algām, kā arī vietējiem un provinču ierēdņiem. Serbijai jāīsteno savu reformu mērķi, jāpaaugstina pārvaldes profesionalitāte un jādepolitizē tā, kā arī jāpadara darbā pieņemšanas un atlaišanas procedūras pārredzamākas, jo īpaši attiecībā uz augstākā līmeņa vadības amatiem.

Tiesu sistēma ir sasniegusi zināmu sagatavotības līmeni. Ir veikti daži pasākumi, lai veicinātu uz nopelniem balstītu darbā pieņemšanas sistēmu un saskaņotu tiesu praksi. Ir vajadzīgi turpmāki pasākumi, lai novērstu politisko ietekmi. Tiesu iestāžu darbības kvalitāti un efektivitāti, kā arī tiesu iestāžu pieejamību joprojām kavē nevienmērīgs darba apjoms, apgrūtināši liels neizskatīto lietu skaits un bezmaksas juridiskās palīdzības sistēmas trūkums.

Serbija ir panākusi zināmu sagatavotības līmeni korupcijas novēršanā un apkarošanā. Korupcija joprojām būtiski ietekmē daudzas jomas, un tā aizvien ir nopietna problēma. Pretkorupcijas pasākumi vēl nav devuši vēra ņemamus rezultātus. Institucionālā struktūra vēl nedarbojas kā uzticams koruptīvu darbību preventīvs līdzeklis. Jāpanāk stabili sasniegumi korupcijas lietu efektīvā izmeklēšanā, kriminālvajāšanā un spriedumu pieņemšanā, tostarp augsta līmeņa lietās.

Serbija ir panākusi zināmu sagatavotības līmeni attiecībā uz cīņu pret organizēto noziedzību. Ir panākts neliels progress, pieņemot jaunu Policijas likumu, reorganizējot Iekšlietu ministriju un pieņemot pirmo smagās un organizētās noziedzības draudu novērtējumu (SOCTA), kurā izmantota Eiropola metodika. Joprojām jāgūst ticami rezultāti cīņā pret organizēto noziedzību.

Ir izveidota tiesiskā un institucionālā sistēma pamattiesību ievērošanai. Jānodrošina konsekventa tās īstenošana visā valstī, tostarp attiecībā uz minoritāšu aizsardzību. Nav panākts nekāds progress, lai nodrošinātu apstākļus plašsaziņas līdzekļu un vārda brīvības pilnīgai izmantošanai (šīs ir jomas, kurās Serbija ir panākusi zināmu sagatavotības līmeni). Serbija ir pirmā paplašināšanās procesā iesaistītā valsts, kas ieviesusi ES dzimumu līdztiesības indeksu. Jāveic turpmāks neatlaidīgs darbs, lai uzlabotu tādu personu situāciju, kuras pieder visvairāk diskriminētajām grupām (romi, lesbietes, geji, biseksuāļi, transpersonas un interseksuāļi, personas ar invaliditāti, personas, kurām ir HIV/AIDS, un citas sociāli neaizsargātas grupas).

Serbija konstruktīvi piedalījās reģionālajās iniciatīvās un strādāja, lai samierināšanas un labu kaimiņattiecību vārdā uzlabotu divpusējās attiecības un izveidotu apstākļus, kas sekmē neatrisinātu divpusēju jautājumu un ar pagātnes mantojumu saistītu problēmu risināšanu. Par pozitīvu attīstību liecina jūnijā parakstītā kopīgā deklarācija ar Horvātiju, kurā risināti daži divpusējie jautājumi. Šāda pieeja ir būtiska samierināšanas, miera un sadarbības veicināšanai reģionā, un tā būtu konsekventi jāīsteno.

Saistībā ar **attiecību normalizāciju ar Kosovu** Serbija turpināja apņēmīgi īstenot vienošanās, kas panāktas ES sekmētajā dialogā. Panāktais progress bija visai neliels, un tā iemesls ir arī vēlēšanu process Serbijā un iekšzemes situācija Kosovā. Tomēr stimulants tika atgūts 2016. gada augustā, kad tika sākts darbs pie Mitrovicas tilta un pārvietošanās brīvības. Ir vajadzīgi turpmāki centieni, lai īstenotu jau panāktās vienošanās ar Kosovu. Veiktajiem pasākumiem vajadzētu pozitīvi un konkrēti ietekmēt iedzīvotāju ikdienas dzīvi gan Serbijā, gan Kosovā.

Attiecībā uz **ekonomiskajiem kritērijiem** Serbija ir mēreni sagatavota funkcionējošas tirgus ekonomikas izveidei. Labs progress tika panākts dažu politikas trūkumu risināšanā, jo īpaši attiecībā uz budžeta deficītu un valsts uzņēmumu pārstrukturēšanu. Ekonomiskās reformas ir devušas konkrētus rezultātus attiecībā uz izaugsmes izredzēm un iekšējās un ārējās nelīdzsvarotības mazināšanu. Ņemot vērā vēl joprojām augsto valsts parāda līmeni, ir jāturpina fiskālā konsolidācija. Vēl nav pabeigta lielo valsts uzņēmumu pārstrukturēšana. Kredīšanas aktivitāte pamazām pieaug, bet problēmas joprojām rada augstais ieņēmumus nenesošo aizdevumu līmenis. Bezdarba līmenis joprojām ir augsts, jo īpaši jauniešu vidū. Privātā sektora turpmāku paplašināšanos kavē trūkumi tiesiskuma jomā.

Serbija ir mēreni sagatavota izturēt konkurences spiedienu un tirgus spēku darbību Eiropas Savienībā. Publiskā un privātā sektora ieguldījumi ir palielinājušies, lai gan ieguldījumu aktivitāte joprojām ir zemāka par ekonomikas vajadzībām. Izglītības un apmācības kvalitāte, vienlīdzība un nozīmība neatbilst sabiedrības vajadzībām. **Neliels progress** ir panākts attiecībā uz atbalstu MVU un uzņēmējdarbībai, bet MVU saskaras ar daudzām problēmām, tostarp neparedzamu uzņēmējdarbības vidi, augstu parafiskālo izmaksu līmeni, kā arī sarežģītu un dārgu piekļuvi finansējumam.

Attiecībā uz **spēju uzņemties dalībvalsts pienākumus**, Serbija turpināja tiesiskā regulējuma saskaņošanu ar ES *acquis* dažādās jomās. Reformu tempa saglabāšanai būtiski būs pietiekami finanšu resursi un cilvēkresursi, kā arī stabils stratēģiskais satvars. Serbija ir panākusi labu sagatavotības līmeni tādās jomās kā uzņēmējdarbības tiesības, intelektuālais īpašums, zinātne un pētniecība, izglītība un kultūra, kā arī muitas jomā. Serbijai jāturpina uzlabot ieguldījumu plānošana un stratēģiski svarīgu un īstenošanai gatavu infrastruktūras projektu atzīšana par

prioritāriem, izmantojot vienotu projektu plūsmu un valsts investīciju komiteju, jo īpaši attiecībā uz enerģētiku un transportu. Serbija ir mēreni sagatavota tādās jomās kā publiskais iepirkums, statistika, monetārā politika un finanšu kontrole. Serbijai laikposmā līdz pievienošanās brīdim būs pakāpeniski jāaskaņo sava ārpolitika un drošības politika ar Eiropas Savienības kopējo ārpolitiku un drošības politiku. Serbijai prioritārā kārtā ir jānovērš neatbilstības SAN, jo īpaši tās, kas saistītas ar dažiem lauksaimniecības produktiem piemērotiem aizsardzības pasākumiem, valsts atbalsta kontroli un fiskālo diskrimināciju.

Serbiju joprojām skar migrācijas krīze. Šī krīze ir radījusi ievērojamu slogu Serbijas patvēruma un migrācijas sistēmai. Serbija turpināja sadarboties ar kaimiņvalstīm un dalībvalstīm, nodrošināja bēgļu un migrantu efektīvu pārbaudi un pielika ievērojamas pūles, lai sniegtu patvērumu un humāno palīdzību gan ar ES, gan citu atbalstu. Ir svarīgi, lai Serbija turpinātu savus centienus. Serbijai būtu arī turpmāk jāpieliek pūles, lai samazinātu nepamatotu patvēruma pieteikumu skaitu, ko ES dalībvalstīs iesniedz tās valstspiederīgie.

Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika

Attiecībā uz **politiskajiem kritērijiem** valsts ir saskārusies ar smagāko politisko krīzi kopš 2001. gada. Demokrātija un tiesiskums ir tikuši nemītīgi apdraudēti, jo īpaši valsts nozagšanas dēļ, kas ietekmējusi demokrātisku iestāžu darbību un sabiedrības galvenās jomas. Valsts cieš no politiskās kultūras, kas vērsta uz konfrontāciju, kā arī no nespējas rast kompromisus. 2016. gada 20. jūlijā un 31. augustā četru galveno politisko partiju vadītāji panāca vienošanos par Pržino nolīguma īstenošanu, tostarp nosakot 2016. gada 11. decembri par parlamenta pirmstermiņa vēlēšanu datumu un pauzot atbalstu Īpašās prokuratūras darbam. Viņi arī atkārtoti uzsvēra savu apņemšanos īstenot “steidzamās reformu prioritātes”.

Attiecības starp etniskajām grupām joprojām ir nestabilas. Pārskatāmā un iekļaujošā veidā ir jāpabeidz pārskatīt Ohridas pamatnolīgumu, ar ko tika izbeigts 2001. gada konflikts un kas veido pamatu attiecībām starp etniskajām grupām.

Pilsoniskajai sabiedrībai ir bijusi konstruktīva loma, atbalstot demokrātiskus procesus un nodrošinot lielāku kontroli un līdzsvaru. Vienlaikus pilsoniskās sabiedrības organizācijas turpina paust bažas par darbības vides pasliktināšanos un valdības ne visai lielo gatavību iesaistīties dialogā, kā arī par publiskiem uzbrukumiem no politiķu un valdību atbalstošu plašsaziņas līdzekļu puses.

Valsts ir mēreni sagatavota valsts pārvaldes reformas jomā. Pagājušajā gadā ir panākts neliels progress, kaut arī tas ir bijis ierobežots. Ir sāкта jaunā tiesiskā regulējuma attiecībā uz cilvēkresursu pārvaldību īstenošana. Tomēr nav panākts pietiekams progress Komisijas iepriekšējo ieteikumu īstenošanā. Pagaidu līgumi joprojām tiek nevis pārtraukti, bet pārveidoti par līgumiem par pastāvīgām amata vietām, nerīkojot atklātu konkursu. Bažas joprojām rada neefektīva pārskatatbildība, publiskā sektora izmantošana par politisku instrumentu, apgalvojumi par spiedienu, kas izdarīts uz publiskā sektora darbiniekiem, kā arī pārvaldes iespējamā politizācija vēlēšanu gadā. Novēloti tiek sagatavota visaptveroša valsts pārvaldes reformas stratēģija 2017.–2022. gadam. Turklāt tas, ka trūkst politiskas apņemšanās īstenot nepieciešamās reformas publisko finanšu pārvaldībā, novedis pie ES finansiālā atbalsta ievērojama samazinājuma 2016. gadā.

Valsts tiesu sistēma ir sasniegusi nelielu sagatavotības līmeni. Tomēr situācija kopš 2014. gada ir pasliktinājusies, un pēdējās desmitgades sasniegumus reformu procesā apdraud atkārtota politiskā iejaukšanās tiesu iestāžu darbā. Iestādes nespēja pierādīt politisko gribu, kas vajadzīga, lai efektīvi risinātu problēmas, kuras konstatētas “steidzamajās reformu

prioritātēs”. Šķēršļi, ar ko saskaras nesen izveidotā Īpašā prokuratūra, liecina par to, ka ir efektīvi jānovērš tiesu sistēmas neatkarības trūkums un selektīvais tiesiskums.

Korupcijas apkarošanas jomā valstij ir zināms sagatavotības līmenis. Daudzas jomas joprojām būtiski ietekmē korupcija, un tā aizvien ir nopietna problēma. Tiesiskais un institucionālais satvars ir attīstīts. Tomēr strukturālās nepilnības Korupcijas novēršanas valsts komisijā un politiskā iejaukšanās tās darbā ir mazinājušas iepriekš paveiktā ietekmi. Joprojām ir nepieciešams pārliecinošs sniegums, it īpaši augsta līmeņa korupcijas lietās. Attiecībā uz cīņu pret organizēto noziedzību valsts ir sasniegusi zināmu sagatavotības līmeni. Tiesiskais regulējums lielā mērā atbilst Eiropas standartiem, un ir izstrādātas stratēģijas. Tomēr jāturpina attīstīt tiesībsardzības iestāžu spējas izmeklēt finanšu noziegumus un konfiscēt aktīvus.

Cilvēktiesību aizsardzības jomā tiesiskais un institucionālais regulējums lielā mērā atbilst Eiropas standartiem. Praksē ir jāpieliek lielākas pūles, lai nodrošinātu cilvēktiesību ievērošanu attiecībā uz mazāk aizsargātām grupām, tostarp bēgļiem un migrantiem. Tāpat joprojām trūkst politiskās gribas un atbilstošu līdzekļu, lai attiecīgās uzraudzības un regulatīvās iestādes īstenotu savas pilnvaras neatkarīgi un efektīvi. Joprojām nav nodrošināta pilnīga aizsardzība visatstumtākajām iedzīvotāju grupām. Attiecībā uz vārda brīvību valstij ir zināms sagatavotības līmenis. Tomēr vārda brīvība un plašsaziņas līdzekļu situācija joprojām ir nopietna problēma, ņemot vērā pašreizējo politisko klimatu.

Reģionālajā sadarbībā valsts kopumā turpina uzturēt labas attiecības ar pārējām paplašināšanās valstīm, un tā aktīvi piedalījās reģionālajās iniciatīvās. Ir veikti pasākumi, lai uzlabotu labas kaimiņattiecības, tostarp izmantojot nesen gūto progresu, īstenojot uzticības veicināšanas pasākumus ar Grieķiju. Steidzami jārisina “nosaukuma jautājums”.

Attiecībā uz **ekonomiskajiem kritērijiem** bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika ir panākusi labu sagatavotības līmeni, izveidojot funkcionējošu tirgus ekonomiku. Tomēr kopumā pārskata periodā nav gūts progress funkcionējošas tirgus ekonomikas attīstīšanā. 2015. gadā tika saglabāta makroekonomiskā stabilitāte un vēl vairāk stiprināta makroekonomikas vide. To atbalstīja vērienīgi izdevumi valsts infrastruktūras jomā un ārvalstu tiešie ieguldījumi, kaut arī 2016. gada pirmajā ceturksnī tika novērotas dažas nepilnības. Kaut arī bezdarbs joprojām ir augsts, jo īpaši jauniešu vidū, pārskata perioda laikā tas ir samazinājies. Tomēr joprojām ir dažas nepilnības, piemēram, vietējā privātā sektora zemā konkurētspēja, kurai traucē vājā līgumu izpilde, plašā neoficiālā ekonomika un apgrūtināta piekļuve finansējumam. Publisko finanšu pārvaldība neuzlabojās un valsts pāradsaistības turpināja palielināties.

Ekonomikai ir mērens sagatavotības līmenis, lai pārvarētu konkurences spiedienu un tirgus spēkus Savienībā. Neliels progress tika panākts inovāciju un ārvalstu ieguldījumu veicināšanā, un strauji palielinās digitalizācija. Ekonomika ir vāji diversificēta, turklāt rūpniecība ražo galvenokārt zemas pievienotās vērtības izstrādājumus. Nepilnības izglītības programmās, zems inovāciju līmenis un ievērojamās vajadzības pēc ieguldījumiem, tostarp publiskajā infrastruktūrā, joprojām traucē ekonomikai un samazina tās konkurētspēju.

Attiecībā uz **spēju uzņemties dalības saistības** valsts ir mēreni sagatavota lielākajā daļā jomu, tostarp tādās jomās kā konkurence, transports un enerģētika. Ir vajadzīgi papildu centieni, jo īpaši tajās nedaudzajās jomās, kurās valsts atrodas vēl agrīnā sagatavošanas stadijā, piemēram, darba ņēmēju pārvietošanās brīvība. Lielāka uzmanība ir jāpievērš arī administratīvajai kapacitātei un efektīvai īstenošanai.

Valsti turpināja ietekmēt migrācijas krīze. Tas radīja ievērojamu slogu tās patvēruma un migrācijas sistēmai. Valsts turpināja sadarboties ar kaimiņvalstīm un dalībvalstīm un īstenoja centienus sniegt patvērumu un humanitārās piegādes gan ar ES atbalstu, gan arī citu valstu

atbalstu. Valstij vajadzētu turpināt darbu pie tā, lai nodrošinātu efektīvas bēgļu un migrantu pārbaudes un risinātu attiecīgās aizsardzības vajadzības. Valstij vajadzētu arī turpmāk īstenot centienus samazināt nepamatotu patvēruma pieteikumu skaitu, ko iesniedz tās valstspiederīgie ES dalībvalstīs.

Albānija

Attiecībā uz **politiskajiem kritērijiem**, novēršot iepriekš pastāvējušo polarizāciju, Albānijas parlaments vienprātīgi pieņēma konstitūcijas grozījumus, lai uzsāktu padziļinātu un visaptverošu tiesu sistēmas reformu un liegtu kriminālpārkāpējiem ieņemt publiskus amatus. Ņemot vērā nākamās vispārējās vēlēšanas, kas notiks 2017. gadā, paredzams, ka Albānija savlaicīgi pieņems grozījumus vēlēšanu kodeksā un saistītās reformas. Ar tām būtu jārisina jo īpaši objektivitātes un profesionalitātes trūkums vēlēšanu pārvaldē. Likuma, ar kuru izveido nacionālo Pilsoniskās sabiedrības padomi, pieņemšana radīja sistēmu strukturētākām apspriedēm ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

Albānija ir mēreni sagatavota jautājumos, kas saistīti ar valsts pārvaldes reformu. Tika turpināta civil dienesta ierēdņu pārredzamāku darbā pieņemšanas procedūru īstenošana, kā arī valsts pārvaldes reformas un valsts finanšu pārvaldības reformu stratēģiju īstenošana. Turpmāks progress ir svarīgs, lai apkopotu sasniegumus un izveidotu efektīvāku, depolitizētu un profesionālāku valsts pārvaldi.

Albānijas tiesu sistēma ir zināmā sagatavotības līmenī. Tika pieņemti konstitūcijas grozījumi, kas saistīti ar tiesu sistēmas organizāciju un darbību. Tas paver ceļu vispusīgai un pamatīgai tieslietu reformai. Arī darbs pie saistītiem īstenošanas tiesību aktiem pavirzījās uz priekšu: tika pieņemts likums par tiesnešu, prokuroru un juridisko konsultantu atkārtotu vērtēšanu (pārbaudi), kā arī nozīmīgu tiesību aktu kopums, kuri paredz tiesu struktūru institucionālo reorganizāciju. Turklāt dažādos sagatavošanas posmos ir aptuveni 40 citu tiesību aktu tekstu. Ir nepieciešams turpmāks progress, lai pieņemtu un īstenotu šos tiesību aktus. Tiesvedība joprojām ir lēna un neefektīva; korupcijas izplatība visā nozarē saglabājas.

Albānija ir zināmā sagatavotības līmenī korupcijas apkarošanas jomā. Tika pieņemts likums par ziņotāju aizsardzību. Prokurori un policija ieguva lielāku pieeju valsts elektroniskajiem publiskajiem reģistriem nolūkā apmainīties ar sensitīvu informāciju un palielināt izmeklēšanu efektivitāti. Ir vajadzīgs turpmāks progress, lai panāktu stabilus rezultātus izmeklēšanas, kriminālvajāšanas un notiesāšanas jomā. Vajadzīgi papildu centieni, lai cīnītos pret korupciju augstā līmenī. Ir jāuzlabo proaktīva izmeklēšana, sistemātiski riska novērtējumi un iestāžu savstarpējā sadarbība. Daudzas jomas joprojām būtiski ietekmē korupcija, un tā aizvien ir nopietna problēma.

Valsts ir panākusi zināmu sagatavotības līmeni cīņā pret organizēto noziedzību. Ir panākts neliels progress, jo īpaši attiecībā uz marihuānas plantāciju atklāšanu un iznīcināšanu. Policija tika modernizēta un starptautiskā policijas sadarbība pastiprināta, jo īpaši ar Eiropolu. Tomēr sadarbība starp policiju un prokuratūru ir vēl vairāk jānostiprina, lai efektīvāk sagrautu noziedznieku tīklus. Galīgo spriedumu skaits organizētās noziedzības lietās joprojām ir zems, uzrādot tikai nelielu pieaugumu pēdējo gadu laikā. Sistemātiski un efektīvi netiek izmantotas finanšu izmeklēšanas saistībā ar organizētām noziedzīgām grupām. Rezultāti nelikumīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanā un konfiscēšanā joprojām ir ļoti mazi.

Tiesiskais regulējums cilvēktiesību aizsardzībai visumā atbilst Eiropas standartiem. Albānija ir ratificējusi lielāko daļu starptautisko cilvēktiesību konvenciju. Tomēr cilvēktiesību aizsardzības mehānismu ievērošana vēl jāstiprina. Attiecībā uz vārda brīvību Albānija ir

zināmā sagatavotības līmenī / ir mēreni sagatavota. Vispārējā vide veicina vārda brīvību, bet ir nepieciešama labāka tiesību aktu īstenošana. Regulatīvās iestādes un sabiedriskās raidorganizācijas neatkarība ir vēl vairāk jānostiprina, un joprojām jāuzlabo valsts reklāmu pārredzamība plašsaziņas līdzekļos. Albānija ir veikusi pasākumus, lai risinātu jautājumu par restitūciju vai kompensāciju par īpašumiem, kas tika konfiscēti komunistiskā režīma laikā. Tagad ir ieviests jauns likums, kas paredz izveidot valsts mehānismu attiecībā uz kompensācijām. Ir jāvirza arī īpašuma reģistrācijas process. Romu un ēģiptiešu³ dzīves apstākļi ir jāuzlabo. Vajadzīgi papildu centieni, lai panāktu rezultātus diskriminācijas novēršanas lietās. Institucionālie mehānismi bērnu tiesību aizsardzībai un ar dzimumu saistītas vardarbības risināšanai joprojām ir vāji. Tiesību akti par nepilngadīgo tiesu sistēmu joprojām ir jāsaskaņo ar starptautiskajiem standartiem.

Albānija ir turpinājusi īstenot konstruktīvu un proaktīvu lomu reģionālajā sadarbībā un saglabā labas kaimiņattiecības atbilstīgi savām saistībām saskaņā ar Stabilizācijas un asociācijas nolikumu.

Attiecībā uz **ekonomiskajiem kritērijiem** Albānija ir mēreni sagatavota funkcionējošas tirgus ekonomikas izveides jomā. Neliels progress tika panākts budžeta bilances uzlabošanā, ēnu ekonomikas apkarošanā un elektroenerģijas nozares reformēšanā. Ekonomikas izaugsme paātrinājās un darba tirgus situācija uzlabojās, bet bezdarba līmenis joprojām ir augsts. Valsts parāda līmenis ir augsts un vēl nav sācis samazināties, bet turpina pastāvēt atkārtota valdības izdevumu nepietiekama izpilde investīciju jomā. Finanšu nozare ir stabila. Tomēr banku nozare joprojām ir noslogota ar ieņēmumus nenesošiem aizdevumiem un kredīti aug lēnām. Darījumdarbības jomai svarīgie tiesību akti ir apgrūtināši, un nepilnības tiesiskuma jomā turpina kavēt investīcijas. Paredzams, ka notiekošā tieslietu reforma būtiski ietekmēs darījumdarbības vidi.

Albānija ir zināmā sagatavotības līmenī attiecībā uz tās spēju tikt galā ar konkurences spiedienu un tirgus konjunktūru Savienībā. Neliels progress tika panākts augstākās un profesionālās izglītības uzlabošanas jomā. Tomēr izglītības kvalitāte ir jāpalielina visos līmeņos, lai cilvēkiem nodrošinātu labākas prasmes un zināšanas atbilstīgi darba tirgus vajadzībām. Ir uzsākti centieni, lai noteiktu prioritātes infrastruktūras investīcijām, taču trūkumi transporta, enerģētikas un digitālajā infrastruktūrā joprojām kavē konkurētspēju un ierobežo tirdzniecību. Starptautiskā tirdzniecība neatbilst tās potenciālam un koncentrēta konkrētās nozarēs, padarot ekonomiku vieglāk ievainojamu. Pētniecības, izstrādes un inovācijas kapacitāte joprojām ir zema.

Albānija turpināja tiesību aktu saskaņošanu ar ES prasībām vairākās jomās, uzlabojot savas **spējas uzņemties dalībvalsts pienākumus**. Daudzās jomās valsts ir mēreni sagatavota, piemēram, finanšu kontroles jomā, vai tai ir zināms sagatavotības līmenis, tostarp tādās jomās kā publiskais iepirkums un statistika. Albānijai būs jāturpina centieni attiecībā uz vispārējiem sagatavošanās darbiem ES *acquis* pieņemšanai un īstenošanai. Tai būtu jāturpina strādāt pie transporta un enerģētikas tīklu attīstīšanas, arī nolūkā uzlabot savienojamību visā reģionā. Ir jānostiprina par *acquis* īstenošanu atbildīgo struktūru administratīvā kapacitāte un profesionālie standarti, kā arī jānodrošina regulatīvo struktūru neatkarība. Joprojām ir būtiski uzlabot pārredzamību un pārskatatbildību, jo īpaši, nodrošināt publiskā iepirkuma sistēmas un publisko finanšu pārvaldības efektīvu, iedarbīgu un pārredzamu darbību. Albānija ir turpinājusi nodrošināt pilnīgu saskaņošanu ar visām ES kopējās ārpolitikas un drošības politikas nostājām un deklarācijām.

³ Visas šīs grupas tiek iekļautas plašākā "romu" kopējā jēdzienā saskaņā ar ES programmu attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām.

Albānijas valstspiederīgo iesniegto nepamatoto patvēruma pieprasījumu skaits ES dalībvalstīs un Šengenas asociētajās valstīs ir saglabājies augsts. Albānijai būtu jāveic tūlītēji un apņēmīgi pasākumi, tostarp uzraudzības mehānisma ietvaros pēc vīzu režīma liberalizācijas, lai efektīvi risinātu šo problēmu.

Bosnija un Hercegovina

Attiecībā uz **politiskajiem kritērijiem** vēlēšanu tiesību akti tika uzlaboti, izpildot vairākus EDSO-DICB ieteikumus un rīkojot vietējā līmeņa vēlēšanas kopumā pienācīgā veidā, neraugoties uz incidentiem dažās pašvaldībās, kas ir jāizmeklē. Neraugoties uz centieniem atrisināt Mostaras jautājumu, vēlēšanas tur šogad nevarēja notikt. Bosnijas un Hercegovinas Parlamentārā asambleja un administratīvo vienību parlamenti panāca progresu virzībā uz neīstenoto reformu prioritāšu pieņemšanu, jo īpaši to, kas izriet no Reformu programmas. Sadarbība starp valsts līmeņa, administratīvo vienību un Brčko apgabala parlamenti ir uzlabojusies. Tomēr to loma un spējas ES integrācijas procesā ir jāpilnveido. Sadarbība starp Bosnijas un Hercegovinas Ministru padomi un administratīvo vienību valdībām bija efektīva attiecībā uz Reformu programmu, kuras īstenošana ir jāturpina. Ministru padome augstā pieņēma koordinācijas mehānismu ES jautājumos. Vēl joprojām ir jāpieņem stratēģiska programma valsts tiesību aktu tuvināšanai ES *acquis*.

Bosnijas un Hercegovinas konstitūcija joprojām ir pretrunā Eiropas Cilvēktiesību konvencijai, kā tas noteikts spriedumā *Sejdić-Finci* lietā. Konstitucionālās tiesas nolēmumi visā valstī vēl ir pilnībā jāīsteno.

Lai gan ir panākts neliels progress institucionālo mehānismu izveidē sadarbībai starp valdībām un pilsoniskās sabiedrības organizācijām (PSO), ir jāizstrādā stratēģisks satvars sadarbībai ar pilsonisko sabiedrību.

Bosnija un Hercegovina ir valsts pārvaldes reformas īstenošanas agrīnā posmā. Regress ir reģistrēts, veicot izmaiņas Federācijas administratīvās vienības tiesiskajā regulējumā attiecībā uz civildienestu, palielinot politizācijas risku. Lielā mērā joprojām trūkst saskaņotas pieejas politikas izstrādei un koordinācijai starp dažādām pārvaldes daļām. Ir jāpieņem jauns stratēģisks satvars attiecībā uz valsts pārvaldi, kā arī publisko finanšu pārvaldības stratēģija.

Bosnijas un Hercegovinas tiesu sistēma ir zināmā sagatavotības līmenī. Neliels progress ir panākts attiecībā uz pārskatatbildību un integritāti. Vēl ir jāpieņem rīcības plāns, kas nepieciešams, lai īstenotu 2014.–2018. gada tieslietu nozares reformas stratēģiju. Valstī turpinājās dažu politiku pausti politiski motivēti draudi tiesu sistēmai. Joprojām ir jānostiprina tiesu neatkarība.

Bosnija un Hercegovina ir zināmā sagatavotības līmenī korupcijas apkarošanas jomā. Neliels progress tika panākts, dažādos pārvaldības līmeņos pieņemot rīcības plānus, taču to fragmentācija padara īstenošanu mazāk efektīvu. Daudzas jomas joprojām būtiski ietekmē korupcija, un tā aizvien ir nopietna problēma. Paustā politiskā apņemšanās šajā jautājumā nenodrošināja konkrētus rezultātus.

Attiecībā uz cīņu pret organizēto noziedzību Bosnija un Hercegovina ir zināmā sagatavotības līmenī. Neliels progress tika panākts, lai uzlabotu aģentūru savstarpējo sadarbību. Tomēr finanšu izmeklēšanas ir jāpastiprina. Cīņa ar organizēto noziedzību joprojām ir būtiska, lai apkarotu noziedznieku iefiltrēšanos valsts politiskajā, juridiskajā un ekonomiskajā sistēmā. Bosnijai un Hercegovinai joprojām jāizpilda starptautiskie standarti attiecībā uz nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un teroristu finansēšanas apkarošanu. Bosniju un Hercegovinu nopietni skāris ārvalstu kaujinieku teroristu fenomens un radikalizācija. Bosnija un

Hercegovina jau ir veikusi nozīmīgus pasākumus, lai risinātu šo problēmu, kuri ir jāpapildina ar turpmākiem pasākumiem, lai identificētu, novērstu un izjauktu ārvalstu kaujinieku teroristu plūsmu, kuri ceļo uz tādām konfliktu zonām kā Irāka un Sīrija.

Vairāk darba jāiegulda cilvēktiesību un minoritāšu jautājumu risināšanā. Neliels progress ir panākts jo īpaši saistībā ar grozījumu pieņemšanu diskriminācijas novēršanas likumā. Stratēģiskais, tiesiskais, institucionālais un politikas satvaram cilvēktiesību ievērošanas jomā joprojām kopumā vajadzīgi ievērojami uzlabojumi. Pastāv zināms sagatavotības līmenis vārda brīvības jomā. Tomēr šajā jomā progress netika panākts. Politiskā spiediena un žurnālistu iebiedēšanas gadījumiem ir nepieciešami adekvāti juridiski pēcpasākumi. Sabiedriskās apraides sistēmas finanšu stabilitātes jautājums joprojām ir jārisina, kā arī jautājums par pārredzamības trūkumu attiecībā uz plašsaziņas līdzekļu īpašniekiem.

Attiecībā uz reģionālo sadarbību valsts turpināja aktīvi piedalīties reģionālajās iniciatīvās. Bosnija un Hercegovina janvārī pārņēma priekšsēdētāja pienākumus Viduseiropas iniciatīvā.

Attiecībā uz **ekonomiskajiem kritērijiem** Bosnija un Hercegovina funkcionējošas tirgus ekonomikas izveides jomā joprojām atrodas agrīnā posmā. Ir panākts neliels progress darba tiesību modernizācijā, darījumdarbības vides uzlabošanā un nepilnību novēršanā finanšu nozarē saskaņotās Reformu programmas ietvaros. Tomēr valsts sektors ir neefektīvs un privātā sektora attīstība ir lēna. Būs svarīgs spēcīgs un nepārtraukts politiskais atbalsts tik ļoti nepieciešamo strukturālo reformu ātrai īstenošanai atbilstīgi saskaņotajai Reformu programmai.

Spēju veidošanas ziņā, lai tiktu galā ar konkurences spiedienu un tirgus konjunktūru Savienībā, Bosnija un Hercegovina ir agrīnā posmā. Progress netika panākts valsts konkurētspējas uzlabošanā, bet notiek Reformu programmas pasākumu īstenošana.

Attiecībā uz tuvināšanos **Eiropas standartiem** publiskā iepirkuma un iekšējā tirgus jomā pastāv zināms sagatavotības līmenis. Valsts ir sasniegusi zināmu sagatavotības līmeni transporta jomā; Transporta pamatstratēģijas pieņemšana valsts līmenī jūlijā ir solis uz priekšu, lai valsts varētu izmantot savienojamības programmu. Valsts mēroga stratēģijas tādās jomās kā lauksaimniecība, enerģētika un vide vēl ir jāpieņem. Ir arī vajadzīgi pastāvīgi centieni attiecībā uz tiesiskuma, brīvības un drošības jautājumiem, konkurences jomu, rūpniecību un MVU, lauksaimniecību, vides un klimata pārmaiņu politiku, enerģētiku, informācijas sabiedrību un plašsaziņas līdzekļiem. 2013. gada oktobrī veiktās iedzīvotāju un mājokļu skaitīšanas rezultāti tika publicēti 2016. gada 30. jūnijā saskaņā ar starptautiskajiem standartiem un ieteikumiem.

Kosova

Attiecībā uz **politiskajiem kritērijiem** turpinājās polarizācija starp valdību un opozīciju. Ierastā parlamentārā darbība dažās pārskata perioda daļās tika kavēta, tostarp, opozīcijas pārstāvjiem izmantojot vardarbīgus līdzekļus. Visām politiskajām partijām būtu jārīkojas atbildīgi un atkal jāiesaistās konstruktīvā dialogā ar parlamentu kā nozīmīgu politisko debašu forumu. Opozīcijas pārstāvju nesenā atgriešanās pie parlamentāru darbību veikšanas ir apsveicams solis.

Kosovas iestādes izpildīja atlikušos pienākumus attiecībā uz specializēto palātu un specializētās prokuratūras izveidi, lai izmeklētu apgalvojumus par starptautisku noziegumu izdarīšanu 1999. gada konflikta laikā un pēc tā. Tika pabeigtas procedūras saistībā ar divpusējo nolīgumu ar specializēto palātu uzņēmējvalsti (Nīderlandi). *EULEX* pilnvaru termiņš tika pagarināts līdz 2018. gada jūnijam.

Asambleja pabeidza iecelt amatā lielāko daļu neiecelto amatpersonu neatkarīgās iestādēs un aģentūrās. Tomēr iecelšana amatā bieži vien bija saistīta ar politisku ietekmi. Tas kaitē šo struktūru neatkarīgai darbībai un efektīvai pārvaldībai. Ir jāiegulda lielākas pūles, lai nodrošinātu, ka iecelšana amatā ir balstīta uz nopelniem.

Pastāv zināms sagatavotības līmenis valsts pārvaldes reformas jomā. Labs progress ietvēra visaptverošas publisko finanšu pārvaldības stratēģijas un likuma par vispārējām administratīvajām procedūrām pieņemšanu. Tomēr pastāvīgā valsts pārvaldes politizācija joprojām ir nopietna problēma. Valsts pārvaldes organizācija ir fragmentēta un nenodrošina efektīvu pārskatatbildības hierarhiju, un ir jānovērš valdības aģentūru pienākumu pārklāšanās. Būtu jāpalielinās parlamentārajai uzraudzībai pār valdības darbībām. Uzraudzības iestāžu ieteikumi būtu jāievēro, lai nodrošinātu labāku pārvaldību un pārskatatbildību.

Kosovas tiesu sistēma ir agrīnā posmā. Pārskata periodā ir veikti svarīgi, pozitīvi pasākumi – pieņemti grozījumi konstitūcijā un lielākajā daļā sekundāro tiesību aktu, kas ir nepieciešami, lai īstenotu 2015. gada tiesiskuma jomas tiesību aktu kopumu. Kosova ir arī iecēlusi amatos lielāko daļu galveno iestāžu darbinieku un turpinājusi palielināt lietu pabeigšanas koeficientu. Tomēr tiesvedība ir lēna un neefektīva, un tiesu amatpersonām nav pietiekamas pārskatatbildības. Tiesu sistēma joprojām ir neaizsargāta pret pārmērīgu politisko ietekmi, un tiesiskuma iestādes cieš no finansējuma un cilvēkresursu trūkuma.

Kosova ir agrīnā posmā/ir zināmā sagatavotības līmenī korupcijas apkarošanas jomā. Kosova ir stiprinājusi iestāžu spējas cīņai ar korupciju un organizēto noziedzību, izveidojot daudzdisciplināras izmeklēšanas grupas, izveidojot augsta līmeņa korupcijas un organizētās noziedzības gadījumu izsekošanas mehānismu, kā arī atbalstot smago noziegumu nodaļu pamatlīmeņa tiesās. Tā rezultātā lielākā skaitā augsta līmeņa lietu notiek izmeklēšana un kriminālvajāšana. Tomēr korupcija daudzās jomās joprojām ir izplatīta un rada ļoti nopietnas problēmas. Ir nepieciešama stingrāka politiskā griba, lai šo problēmu risinātu vispusīgā veidā.

Kosova cīņā pret organizēto noziedzību ir agrīnā posmā. Izmeklēšanu un galīgu notiesājošo spriedumu skaits joprojām ir mazs. Tiesību aktos saglabājas nepilnības un ir jāuzlabo izpilde, jo īpaši attiecībā uz nelikumīgi iegūto līdzekļu legalizāciju, aktīvu konfiskāciju un arestu, kā arī finanšu izmeklēšanu. Pārmērīga ietekme uz izmeklēšanām un stratēģiskas politiskās apņēmības trūkums kavē cīņu pret organizēto noziedzību. Kosova turpināja centienus apkarot terorismu, bet joprojām saskaras ar problēmām šajā jomā.

Neliels progress tika panākts cilvēktiesību jomā, tika veikti pasākumi, lai īstenotu 2015. gada cilvēktiesību jomas tiesību aktu un deklarāciju kopumu *LGBTI* personu tiesību atbalstam. Tomēr īstenošanu joprojām kavē resursu un politiskās apņēmības trūkums, jo īpaši vietējā līmenī. Ir jādara vairāk, lai efektīvi garantētu īpašumtiesības un risinātu problēmas saistībā ar pārvietoto personu atgriešanos un reintegrāciju, kultūras mantojuma aizsardzību un ar dzimumu saistītu vardarbību. Pie minoritātēm piederošu personu un personu ar invaliditāti tiesību aizsardzība ir ievērojami jānostiprina. Kosova ir zināmā sagatavotības līmenī vārda brīvības jomā. Pārskata periodā ir norisinājušies satraucoši notikumi, tostarp vairāki draudu gadījumi pret žurnālistiem. Asambleja izrāda minimālu apņemšanos rast risinājumu sabiedriskās raidorganizācijas ilgtspējīgam finansējumam, padarot to neaizsargātu pret politisku spiedienu. Attiecībā uz plašsaziņas līdzekļu īpašniekiem un pārredzamību tiesību aktu jomā nebija nekādu izmaiņu.

Attiecību ar Serbiju normalizācijas jomā Kosova saglabāja apņēmību īstenot nolīgumus, kas panākti ES sekmētajā dialogā. Panāktais progress bija ierobežots arī vēlēšanu procesa Serbijā un iekšzemes situācijas Kosovā dēļ. Tomēr dinamika tika atgūta 2016. gada augustā, uzsākot darbu pie *Mitrovica/Mitrovicē* tilta un pārvietošanās brīvības. Ir vajadzīgi turpmāki

centieni, lai īstenotu jau panāktās vienošanās. Veiktajiem pasākumiem vajadzētu radīt pozitīvu un konkrētu ietekmi uz iedzīvotāju ikdienas dzīvi gan Kosovā, gan Serbijā.

Attiecībā uz **ekonomiskajiem kritērijiem** Kosova funkcionējošas tirgus ekonomikas izveides jomā atrodas agrīnā posmā. Tika panākts neliels progress, jo īpaši saistībā ar atbalstu uz eksportu vēršot uzņēmumiem, līgumu izpildes uzlabošanu, it sevišķi finanšu nozarē, un piekļuvi finansējumam. Tomēr fiskāli neilgtspējīgiem lēmumiem saistībā ar kara veterānu pabalstiem var būt negatīva ietekme uz Kosovas makroekonomisko stabilitāti un tās attiecībām ar starptautiskām finanšu institūcijām. Noturīgais tirdzniecības deficīts atspoguļo vājo ražošanas bāzi un zemo starptautisko konkurētspēju. Paļaušanās uz naudas pārvedumiem un plaši izplatītā "ēnu" ekonomika arī samazina nodarbinātības stimulus, kā rezultātā darbaspēka līdzdalība ir zema, jo īpaši sieviešu vidū, un bezdarba līmenis ir augsts, jo īpaši jauniešu un nekvalificētu darba ņēmēju vidū.

Spēju veidošanas ziņā, lai tiktu galā ar konkurences spiedienu un tirgus konjunktūru Savienībā, Kosova ir agrīnā posmā. Nav panākts nekāds progress izglītības kvalitātes uzlabošanā, kas ir nozīmīgs virzītājspēks ilgtermiņa izaugsmes un konkurētspējas palielināšanā.

Attiecībā uz tiesību aktu saskaņošanu ar **Eiropas standartiem** Kosova ir agrīnā posmā. Tiesību aktu saskaņošana dažās jomās ir turpinājusies, bet īstenošana ir vāja. Neliels progress tika panākts publiskā iepirkuma un konkurences jomā. Labs progress ir panākts muitas jomā, jo īpaši korupcijas apkarošanas, ieņēmumu iekasēšanas un eksporta administratīvo izmaksu samazināšanas ziņā, bet Kosovai būtu jāpalielina cīņa pret "ēnu" ekonomiku un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Enerģētikas nozare joprojām saskaras ar problēmām, un nav panākts nekāds progress attiecībā uz *Kosovo A* spēkstacijas ekspluatācijas izbeigšanu vai *Kosovo B* spēkstacijas rekonstrukciju, un ļoti mazs progress ir panākts atjaunojamo energoresursu jomā.

2. PIELIKUMS. GALVENIE STATISTIKAS DATI

STATISTIKAS DATI (2016. gada
5. oktobrī)

Demogrāfija		Melnkalne		Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika		Albānija		Serbija		Turcija		Bosnija un Hercegovina		Kosova*		ES-28	
	Piezī me.	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Iedzīvotāju kopskaits (tūkstoši)	1)	621,5	622,1	2065,8	2069,2	2895,0e	2892,3e	7149,2e	7114,4	76 668	77 696	3827,3e	3819,5 e	1804,9 e	1772,1p	506 944 p	508 293 bp
15-64 gadus veco iedzīvotāju daļa iedzīvotāju kopskaitā (%)		68,1	67,8	70,8	70,5	68,8e	69,0	67,6	67,1	67,7	67,8	:	:	:	:	65,8p	65,5bp
Iedzīvotāju skaita dabisko izmaiņu vispārējais rādītājs (uz 1000 iedzīvotājiem)		2,4	1,7	1,9	1,3e	5,2e	3,7e	-4,9	-5,4	12,3	11,8	-1,5p	:	13,2e	12,4be	0,4p	-0,3bp
Paredzamais dzīves ilgums (gados), vīrieši		74,1	:	73,5	:	76,4e	:	72,8	:	75,4	:	:	:	:	:	78,1p	:
Paredzamais dzīves ilgums (gados), sievietes		78,9	:	77,5	:	80,3e	:	78,0	:	80,9	:	:	:	:	:	83,6p	:

Darba tirgus	Piezī me.	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Ekonomiskās aktivitātes līmenis personām vecumā no 20 līdz 64 gadiem: iedzīvotāju īpatsvars vecumā no 20 līdz 64 gadiem, kas ir ekonomiski aktīvi (%)		67,6	68,5	70,8	70,2	68,6e	71,3e	68,0b	68,1	58,9	59,9	59,2	59,2	47,7	42,8	76,8	77,1
Ekonomiskās aktivitātes līmenis vīriešiem vecumā no 20 līdz 64 gadiem: vīriešu īpatsvars vecumā no 20 līdz 64 gadiem, kas ir ekonomiski aktīvi (%)		74,5	74,9	84,5	83,8	80,5e	81,8e	76,6b	76,7	82,2	82,7	72,4	71,9	71,4	65,1	83,2	83,4
Ekonomiskās aktivitātes līmenis sievietēm vecumā no 20 līdz 64 gadiem: sieviešu īpatsvars vecumā no 20 līdz 64 gadiem, kas ir ekonomiski aktīvas (%)		60,7	62,1	56,8	56,2	57,3e	61,1e	59,5b	59,5	35,8	37,3	46,0	46,3	24,2	20,4	70,5	70,8

	Melnkalne	Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika	Albānija	Serbija	Turcija	Bosnija un Hercegovina	Kosova*	ES-28
--	-----------	---	----------	---------	---------	---------------------------	---------	-------

Nodarbinātības līmenis 20–64 gadus vecām personām (% no iedzīvotāju kopskaita)																	
Kopā		55,6	56,7	51,3	51,9	56,6e	59,3e	54,8b	56,0	53,2	53,9	43,2	43,2	31,3	29,1	69,2	70
Vīrieši		61,4	61,9	61,6	61,5	65,2e	68,1e	62,5b	63,7	75,0	75,3	54,6	53,9	48,4	44,9	75,0	75,8
Sievietes		49,4	51,5	40,8	42,1	48,5e	50,7e	47,2b	48,3	31,6	32,6	31,9	32,4	14,5	13,2	63,4	64,2
Personas vecumā no 15 līdz 24 gadiem, kas nav iesaistītas nodarbinātībā, izglītībā vai apmācībā, % no iedzīvotājiem vecuma grupā		17,7	19,1	:	:	30,9e	29,6	20,7	20,1	24,9	24,0	26,1	27,7	:	:	12,5	12,0
Personas vecumā no 15 līdz 29 gadiem, kas nav iesaistītas nodarbinātībā, izglītībā vai apmācībā, % no iedzīvotājiem vecuma grupā		22,6	23,4	:	:	34,5e	32,8	25,6	24,6	28,5	28,0	31,8	32,8	:	:	15,4	14,8
Nodarbinātība pa galvenajām nozarēm																	
Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība (%)	2)	5,7	7,7	18,5	17,9	42,7e	41,3e	19,9b	19,4	21,1	20,6	17,1	17,9	2,6	2,3	4,7	4,5
Rūpniecība (%)	2)	11,1	10,8	23,4	23,4	11,0e	11,6e	20,2b	19,9	20,5	20,0	22,1	22,0	17,7	18,7	17,4	17,3
Būvniecība (%)	2)	6,5	6,6	7,0	7,1	6,4e	6,9e	4,5b	4,5	7,4	7,2	7,9	7,5	10,9	9,5	6,8	6,8
Pakalpojumi (%)	2)	76,7	74,8	51,1	51,6	39,4e	40,2	55,4b	56,1	51,0	52,2	52,7	52,4	67,2	68,3	71,0	71,3
Cilvēki, kas nodarbināti valsts sektorā kā daļa no kopējās nodarbinātības, personas vecumā no 20 līdz 64 gadiem (%)	3)	32,8	32,4	:	:	17,5e	16,7e	31,4b	29,7	13,1b	13,5	31,9	31,2	31,4s	32,6	:	:
Cilvēki, kas nodarbināti privātajā sektorā kā daļa no kopējās nodarbinātības, personas vecumā no 20 līdz 64 gadiem (%)	3)	48,2	46,8	:	:	82,5e	83,3e	68,6b	70,3	86,9b	86,5	63,1	63,2	68,6s	67,4	:	:
Bezdarba līmenis (% no darbaspēka)																	
Kopā	4)	18,0	17,5	28,0	26,1	17,5e	17,1e	19,2b	17,6	9,9	10,3	27,6	27,9	35,3	32,9	10,2	9,4
Vīrieši	4)	17,8	17,7	27,7	26,7	19,2e	17,1e	18,3b	16,8	9,1	9,3	25,3	25,9	33,1	31,8	10,1	9,3
Sievietes	4)	18,2	17,3	28,6	25,1	15,2e	17,1e	20,3b	18,7	11,9	12,6	31,2	30,9	41,6	36,6	10,3	9,5
Jaunieši vecumā no 15 līdz 24 gadiem	4)	35,8	37,6	53,1	47,3	39,0e	39,8e	47,4b	43,2	17,8	18,4	62,7	62,3	61,0	57,7	22,2	20,4
Ilgttermiņa (>12 mēneši)	4)	14,0	13,6	23,4	21,3	11,2e	11,3e	12,8b	11,3	2,0	2,2	23,4	22,8	26,1	23,8	5,0	4,5
Mēneša vidējās nominālās algas (EUR)	5)	479,0	:	:	:	378,8	386,4	523,6	506,4	:	:	424,4	424,4	:	:	:	:

	Melnkalne	Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika	Albānija	Serbija	Turcija	Bosnija un Hercegovina	Kosova*	ES-28
--	-----------	---	----------	---------	---------	---------------------------	---------	-------

Izglītība	Piezī me.	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Izglītību un apmācību pāragri pārtraukušie: ledzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 18 līdz 24 gadiem, kuri ieguvuši ne vairāk par zemākā līmeņa vidējo izglītību un kas neturpina izglītību vai apmācību (%)		5,1	5,7	12,5	11,3p	26,0e	21,3e	8,5	7,5	38,3	36,7	25,2	26,3	:	:	11,2	11,0
Valsts izdevumi izglītībai attiecībā pret IKP (%)		:	:	:	:	3,3	:	4,2	:	5,1	:	:	:	4,4	:	:	:
Iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 20 līdz 24 gadiem bez izglītības vai ar pamatzglītību, kopā		1,1	6,6	:	13,7	30,9e	24,9e	10,1b	8,6	12,6	11,5	6,5	6,2	20,7	17,9	:	:
Iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 20 līdz 24 gadiem bez izglītības vai ar pamatzglītību, vīrieši		1,2	6,9	:	:	31,0e	27,1e	10,2b	9,3	6,9	7,1	5,8	5,6	18,8	14,9	:	:
Iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 20 līdz 24 gadiem bez izglītības vai ar pamatzglītību, sievietes		1,0	6,3	:	:	30,7e	22,6e	10,0b	7,9	17,9	15,7	7,2	6,9	22,9	21,3	:	:
Iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 20 līdz 24 gadiem ar vidējo izglītību, kopā		86,3	80,6	:	76,1	49,7e	52,4e	82,3b	83,2	70,0	69,9	85,6	86,3	68,2	67,3	:	:
Iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 20 līdz 24 gadiem ar vidējo izglītību, vīrieši		87,8	85,3	:	:	55,9e	57,9e	84,8b	84,5	76,7	76,9	89,6	88,6	71,8	72,4	:	:
Iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 20 līdz 24 gadiem ar vidējo izglītību, sievietes		84,7	75,7	:	:	43,5e	46,8e	79,7b	81,7	63,8	63,3	81,2	83,5	64,0	61,5	:	:
Iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 30 līdz 34 gadiem ar augstāko izglītību, kopā		28,3	31,0	24,9	28,6	16,7e	22,1e	27,0b	28,9	21,5	23,5	18,9	17,2	14,8	17,2	37,8	38,6
Iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 30 līdz 34 gadiem ar augstāko izglītību, vīrieši		25,3	32,9	21,4	23,1	14,0e	19,6e	21,5b	24,2	23,4	25,0	15,2	13,4	16,6	19,5	33,4	33,9
Iedzīvotāju procentuālā daļa vecumā no 30 līdz 34 gadiem ar augstāko izglītību, sievietes		31,3	32,2	28,7	34,5	19,2e	24,7e	32,8b	33,7	19,6	22,1	23,2	21,3	13,0	14,7	42,2	43,3

Nacionālie konti

Piezī me.	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
--------------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

		Melnkalne	Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika	Albānija	Serbija	Turcija	Bosnija un Hercegovina	Kosova*	ES-28
--	--	-----------	---	----------	---------	---------	---------------------------	---------	-------

Iekšzemes kopprodukts																	
Faktiskajās cenās (miljardos EUR)	6)	3,5	3,6	8,6	9,1p	10,0p	10,3p	33,3	33,5	601,5	645,4	14,0	14,6	5,6	:	13 987,3	14 693,0
Uz vienu iedzīvotāju (EUR)	6)	5600	5800	4100	4400p	3400	3600	4700	4700	7800	8300	3600	3800	3100	:	27 500	28 800
Pēc pirktspējas līmeņa (PPS) uz vienu iedzīvotāju	6)	11 200	11 800	10 100	10 600	8300	8600	10 200	10 300	14 600	15 100	8000	8300	:	:	27 500	28 700
Pēc pirktspējas līmeņa (PPS) uz vienu iedzīvotāju attiecībā pret ES vidējo rādītāju (ES-28 = 100)	6)	41	41	37	37	30	30	37	36	53	53	29	29	:	:	-	-
Reālais (apjoms) gada pārmaiņu temps salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu (%)	6)	1,8	3,4	3,5p	3,7e	1,8p	2,8p	-1,8	0,8	3,0	4,0	1,1	:	1,2	:	1,5	2,2
Bruto pievienotā vērtība pa galvenajām nozarēm																	
Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība (%)	6)	10,0	9,8	11,7	11,4p	22,9p	22,1p	9,3	8,2	8,0	8,5	7,1	:	14,3	:	1,6	1,5
Rūpniecība (%)	6)	13,5	12,9	18,3	18,7p	14,7p	14,6p	25,1	25,9	22,0	21,5	21,3	:	19,4	:	19,1	19,2
Būvniecība (%)	6)	4,2	4,6	8,0	7,9p	10,0p	10,8p	5,1	5,5	5,1	5,0	4,7	:	7,3	:	5,4	5,4
Pakalpojumi (%)	6)	72,3	72,7	62,0	62,0p	52,4p	52,5p	60,5	60,4	64,9	65,0	66,9	:	59,0	:	73,9	73,9

Maksājumu bilance	Piezīme.	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Neto (ienākošie – izejošie) ārvalstu tiešie ieguldījumi (ĀTI) (miljonos euro)	13)	353,9	619,3	197,4	170,7	811,5	818,4	1236,3	1803,8	4121,9	10 641,7	386,1	221,2	123,8	287,3	- 22 872,0	:
Neto (ienākošie – izejošie) ārvalstu tiešie ieguldījumi (ĀTI) (% no IKP)	13)	10,2	17,1	2,3	1,9p	8,1p	8,0p	3,7	5,4	0,7	1,6	2,8	1,5	2,2	:	-0,2	:
Neto (ienākošie – izejošie) ārvalstu tiešie ieguldījumi (ĀTI) attiecībā pret ES-28 (miljonos euro)	14)	102,5	403,0	10,8	-169,2	:	:	1073,9	1480,4	1509,5	4809,2	:	:	82,4	101,3	-	-
Neto (ienākošie – izejošie) ārvalstu tiešie ieguldījumi (ĀTI) attiecībā pret ES-28 (% no IKP)	14)	3,0	11,1	0,1	-1,9	:	:	3,2	4,4	0,3	0,7	:	:	1,5	:	-	-
Pārvedumi, % no IKP	15)	1,3	:	2,2p	2,1e	:	:	7,8	8,7	0,1	0,1	8,5	8,3	:	:	0,1	:

Preču ārējā tirdzniecība

Piezīme.	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
----------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

		Melnkalne	Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika	Albānija	Serbija	Turcija	Bosnija un Hercegovina	Kosova*	ES-28
--	--	-----------	---	----------	---------	---------	---------------------------	---------	-------

Starptautiskā preču tirdzniecība																	
Eksporta daļa uz ES-28 valstīm kā eksporta kopapjoma vērtība (%)		35,8	35,7	76,5	77,2	77,4	75,5	65,7	67,0	43,5	44,5	72,1	71,6	30,2	32,6	-	-
Importa daļa uz ES-28 valstīm kā importa kopapjoma vērtība (%)		45,8	41,3	63,4	62,1	61,1	61,8	57,1	57,3	36,7	38,0	58,9	60,8	42,6	42,2	-	-
Tirdzniecības bilance (miljonos EUR)		-1451	-1524	-1758	-1726	-2114	-2154	-2950	-2985	-63 685	-56 977	-3844	-3510	-2214	-2309	11 139	64 169
Starptautiskā preču un pakalpojumu tirdzniecība attiecībā pret IKP																	
Imports (% no IKP)	6)	60,0	61,1	64,9	65,0p	47,2p	:	54,2	56,4	32,1	30,8	:	:	50,6	:	40,4	40,5
Eksports (% no IKP)	6)	40,1	42,5	47,7	48,8p	28,2p	:	43,4	46,7	27,9	28,0	:	:	19,6	:	43,1	43,8

Valsts finanses	Piezī me.	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Valdības finanšu statistika attiecībā pret IKP																	
** vispārējās valdības budžeta pārpalikums (+) / deficīts (–) (%)	7)	-3,1	7,7	-4,2	-3,5	-5,2	-4,0	-6,7	-3,8	0,4	1,7	-2,0	0,7	:	:	-3,0	-2,4
** vispārējās valdības parāds (%)	7) 8)	56,7	63,3	38,2	38,0	71,8	72,5	72,4	76,4	34,5	31,3	41,6	41,9	10,5	12,8	86,8	85,2

Finanšu rādītāji	Piezī me.	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Patēriņa cenu ikgadējās izmaiņas (%)		-0,7	1,5	-0,3	-0,3	0,7	2,0	2,9	1,9	8,9	7,7	-0,9	-1,0	0,4	-0,5	0,5	0,0
Kopējais ārējais parāds attiecībā pret IKP (%)	9)	:	:	70,3p	69,9p	69,6	73,9	77,1	80,1	55,0	56,4	:	:	32,3	:	:	:
Aizdevumu procentu likme (viens gads), gadā (%)	10)	9,22	8,53	3,75	3,75	7,66	7,77	10,50	6,50	11,68	10,79	6,32	5,74	10,70	:	:	:
Noguldījumu procentu likme (viens gads), gadā (%)	11)	1,86	1,23	0,50	0,25	1,92	1,35	5,50	2,50	7,75	7,27	0,09	0,09	1,07	:	:	:
Rezerves aktīvu vērtība (ieskaitot zeltu) (miljonos euro)	12)	545	674	2436	2262	2192	2880	9907	10 378	95 824	99 620	4001	4400	746	861	:	:

		Melnkalne		Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika		Albānija		Serbija		Turcija		Bosnija un Hercegovina		Kosova*		ES-28	
Starptautiskās rezerves – ekvivalents importa mēnešos	12)	3,2	3,7	5,3	4,6	5,6	7,6	6,6	6,6	5,9	6,0	6,1	6,8	3,2		:	:
Darījumdarbība	Piezī me.	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Rūpnieciskās ražošanas indekss (2010 = 100)		81,8	88,3	112,5	118,0	139,2	142,4	98,8	107,1	120,5	124,3	103,9	107,1	:	:	101,7	103,9
Infrastruktūra	Piezī me.	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Dzelzceļa tīkla blīvums (izmantotās dzelzceļa līnijas uz 1000 km²)		18,1	18,1	27,2	27,2	12,0	13,2s	49,3	48,6s	12,9	12,9	20,1	20,1	30,6	30,6	:	:
Autoceļu garums (kilometros)		0	0	259	259	:	:	607	693	2155	2159	128	128	80	80	:	:
Enerģētika	Piezī me.	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Enerģijas neto imports attiecībā pret IKP	16)	5,4	4,2	8,5	6,4	1,3	0,7	5,3	4,7	1,8	1,4	6,8	5,3	6,9	:	2,4	1,7

	Melnkalne	Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika	Albānija	Serbija	Turcija
--	-----------	---	----------	---------	---------

: = nav pieejams

b = pārtraukta sērija

e = aplēstā vērtība

p = provizoriski

s = *Eurostat* aplēse

- = neattiecas

* = Šis nosaukums neskar nostājas par statusu un atbilst ANO DP Rezolūcijai 1244 un Starptautiskās Tiesas atzinumam par Kosovu

** = Paplašināšanās procesā iesaistīto valstu valdības budžeta deficīta un parāda dati ir publicēti, nepretendējot uz nevainojamu rezultātu atbilstību EKS noteikumiem.

Zemsvītras piezīmes:

- 1) Bosnija un Hercegovina: iedzīvotāju skaits
gada vidū.
- 2) Albānija: daļu summa neveido 100 % to gadījumu dēļ, kuros personas nav iekļautas vai tās nav iespējams iekļaut konkrētā darbībā.
- 3) Bosnija un Hercegovina: daļu summa neveido 100 %, jo ir izslēgti citi īpašumtiesību veidi. Melnkalne: neietver NVO.
- 4) Turcija: bezdarbs balstīts uz 4 nedēļu kritēriju + izmantotas tikai aktīvas darba meklēšanas metodes.
- 5) Serbija, 2014. gads: algas, kas izmaksātas juridisko personu un neinkorporētu uzņēmumu darbiniekiem. Bosnija un Hercegovina: ne
- 6) Turcija un Bosnija un Hercegovina: pamatojoties uz EKS 1995.
- 7) ES-28: pamatojoties uz EKS 2010.
- 8) IKP vērtība iegūta no Vidēja termiņa izdevumu shēmas 2016.–2018. gadam (2015. gada aprīlis).
- 9) Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika: balstīts uz maksājumu bilances rokasgrāmatas
6. izdevumu.
- 10) Albānija: vidējā svērtā likme, ko piemēro jauniem 12 mēnešu aizdevumiem attiecīgajā mēnesī, pēc 12 mēnešu termiņa. Bosnija un H
likmes valsts valūtā nefinanšu sabiedrībām (vidējā svērtā vērtība). Melnkalne: vidējā svērtā efektīvā procentu likme, nesamaksātās s
Maķedonijas Republika: gada beigas (31. decembris). Kosova: ietver banku iekasēto izmaksas nodevu.
- 11) Albānija: noguldījumu procentu likme atspoguļo vidējo svērtā likmi no jauna pieņemtiem noguldījumiem attiecīgajā mēnesī, pēc 12 m
pieprasījuma noguldījumu likmes valsts valūtā mājāsaimniecībām (vidējā svērtā vērtība). Melnkalne: vidējā svērtā efektīvā procentu lik
Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika: gada beigas (31. decembris). Turcija: noguldījumu iespēja uz nakti. Kosova: ietver banku iek
- 12) Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika: gada beigas
(31. decembris).
- 13) Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika, Albānija, Serbija, Bosnija un Hercegovina, Kosova un ES-28: balstīts uz maksājumu b
6. izdevumu.
- 14) Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika, Serbija un Kosova: balstīts uz maksājumu bilances rokasgrāmatas
6. izdevumu.
- 15) Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika, Serbija, Bosnija un Hercegovina un ES-28: balstīts uz maksājumu bilances rokasgrām
- 16) Melnkalne, Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika, Albānija, Turcija un Kosova: *Eurostat* aprēķini.